

Estetisk-filosofiska fakulteten

Anna Dahlén

Vad anser gymnasieelever att en ”bra” lärare kännetecknas av?

What is characteristic of a good teacher, according to
pupils in upper secondary school?

Examensarbete 15 högskolepoäng
Lärarprogrammet

Datum: 08-02-19
Handledare: Ulla Högberg

**”Människor behöver människor –
inte bara för sällskaps skull
utan för att få stöd, förståelse och klarhet”.**

Maxwell Jones

FÖRORD

Varmt TACK till min fenomenala handledare Ulla Högberg, som har väglett och entusiasmerat mig i detta arbete! Ulla har även lyckats med att få mig att längta till och ge mig *lust* att ta itu med detta examensarbete. Innerligt Tack för Ditt ovärderliga stöd!

Varmt TACK även till mina fyra respondenter/flickor som engagerat och intresserat svarat på mina frågor och har givit mig värdefulla insikter.

Undersökningen i mitt examensarbete grundar sig på min tidigare livserfarenhet samt den sammanlagda kunskap, som jag erhållit genom olika arbetsuppgifter, frågeställningar och den litteratur, som vi arbetat med i kursen Lärare, allmänt utbildningsområde, 60 p. (90 hp.), Karlstads universitet: En lärarutbildning på halvfart och distans för studenter med yrkeserfarenhet och relevant högskoleutbildning 60 p. (90 hp.) eller motsvarande, som har för avsikt att bli lärare i gymnasieskolans yrkesämnen.

Min inriktning är estetisk verksamhet, Bild och Form, och jag har studerat lärarens roll speciellt ur denna synvinkel. Jag har även parallellt med lärarkursen deltagit i kursen ”Estetiskt lärande som kunskapsväg”, ESLA 10 (15hp.).

Karlstad januari 2008

Anna Dahlén

SAMMANFATTNING

Syftet med detta arbete är att undersöka och reflektera över vad några representanter för dagens gymnasieelever anser kännetecknar en bra lärare. Min önskan är att få mer kunskap om och större insikt i hur jag själv kan bli en bra lärare, då det är viktigt för mig i min roll som lärare på en yrkesgymnasieskola.

För att undersöka vad gymnasieelever anser att en bra lärare kännetecknas av, har kvalitativa intervjuer gjorts med fyra elever i gymnasieskolans årskurs två och tre.

Respondenterna tror, att den gemensamma nämnaren för att vara en bra lärare är engagemang och anser, att olika lärare kan vara bra fast de undervisar på olika vis. Det är svårt att kort sammanfatta vad det innebär att vara en bra lärare, men möjligen kan man säga, att en bra lärare är en självständig, inkännande människa med god ämneskunskap samt stort engagemang. Det är bara att konstatera att lärarens uppgift är svår och komplex. Det är en bred uppsättning egenskaper som kännetecknar en bra lärare.

Nyckelord: Bra lärare, kännetecknen, elever, gymnasiet.

ABSTRACT

The aim of this essay is to investigate and consider the characteristics of a good teacher, according to pupils in upper secondary school. My personal objective, as the author of the essay, is to gain knowledge and understanding of the characteristics needed to become a good teacher.

Qualitative methods have been applied, mainly interviews with pupils and analysis of literature, complemented with personal experience as a teacher in upper secondary school.

The overall apprehensions of the respondents is that completely different teachers can be very good, but in widely differing ways.

It is difficult to characterise a “good teacher” briefly, but possibly it can be stated that a good teacher is an independent, sympathetic individual possessing good knowledge of the subject and great, genuine engagement.

Keywords: good teacher, characteristics, pupils, upper secondary school.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING:

1 INLEDNING	1
1.1 BAKGRUND.....	1
1.2 SYFTE	2
1.3 FRÅGESTÄLLNING	2
1.4 LITTERATUR.....	3
2 METOD	12
2.1 URVAL.....	12
2.2 DATAINSAMLING.....	13
2.3 PROCEDUR	14
3 RESULTAT.....	16
3.1 ANALYS	16
3.2 SLUTSATSER.....	16
3.3 RESULTATANALYS	20
4 DISKUSSION.....	21
5 LITTERATURFÖRTECKNING.....	38
BILAGA 1	1

1 INLEDNING

1.1 BAKGRUND

Bakgrunden är mitt intresse för den komplexa och svåra roll som en lärare idag innehar, vad det innebär att vara en bra lärare. Min önskan är att jag skall kunna uppnå ett bra resultat i mitt arbete som lärare, tillsammans med mina elever.

I skolverkets Läroplan för de frivilliga skolformerna Lpf 94 slås fast:

Människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män, samt solidaritet med svaga och utsatta är de värden som skolan skall gestalta och förmedla. (Läroplanen för de frivilliga skolformerna Lpf 94, s. 3)

Är Värdegrunden bara vackra ord på ett papper, eller är den en ledstjärna för ett levande och fortlöpande arbete? frågar sig Orlenius (2001), i boken *Värdegrunden – finns den?* Jag undrar detsamma, då frågan känns oerhört viktig i arbetet med skolan. Värdegrunds- begreppet, som dessutom människor uppfattar olika, tycks i debatten omfatta allt. ”Är värdegrunden något av ’kejsarens nya kläder ’ eller kan de formulerade gemensamma värdena utgöra ett instrument för att skapa den goda skolan och det goda livet för framtidens medborgare i ett postmodernt samhälle? ” (Orlenius, 2001, s.128)

Mitt eget arbete i skolans värld började hösten 2005, då min Yrkesgymnasieläraryrkesutbildning startade på Karlstads universitet och jag samtidigt fick arbete på två gymnasieskolor.

Den erfarenhet jag har från mitt tidigare arbete som guldsmed, konsthantverkare och egen företagare, mitt intresse för människor, som mamma till tre barn och den livserfarenhet jag fått känns som en utmärkt grund. Mina egna tre barn, Lars, Carl, Maja och deras vänner, har väckt ett stort och starkt intresse hos mig för att arbeta med ungdomar. Barnen har varit mina bästa läromästare. Viktigt för mig är att vara närvarande i det jag gör, lyssna, våga möta människor, föra en dialog, förstå att kropp och själ hör ihop. Det ska finnas kärlek, värme och glädje i det man gör. Detta är min bakgrund till mitt intresse för att arbeta som lärare, och min undran över vad elever anser kännetecknar en bra lärare.

1.2 SYFTE

Syftet är att få mer kunskap om och större insikt i vad som kännetecknar en bra lärare, då det är viktigt för mig i min roll som lärare på en yrkesgymnasieskola. Min önskan är att med detta arbete undersöka och reflektera över vilka egenskaper dagens gymnasieelever anser att en bra lärare ska ha. De föreställningar människor har om varandra påverkar hur mellanmännsliga relationer blir. En sådan mellanmännslig relation är den som finns mellan elever och lärare. Min förhoppning är att detta arbete ska bidra till att jag ska kunna hantera min egen lärarroll och relation till elever på bästa möjliga sätt.

1.3 FRÅGESTÄLLNING

Utifrån det ovan beskrivna syftet vill jag undersöka vilka föreställningar om lärare som finns hos gymnasieelever, men inte vilka föreställningar som helst, utan deras föreställningar om bra lärare. Därför undrar jag:

Vad anser gymnasieelever att en ”bra” lärare kännetecknas av?

1.4 LITTERATUR

Att arbeta som lärare – vad innebär det?

”Att arbeta som lärare kräver mycket god självkännedom och en inre trygghet, eftersom man måste lära sig att leva med en känsla av otillräcklighet. Ingen torde bättre ha beskrivit lärararbetets komplexitet utifrån ett klassrums perspektiv än Philip Jackson (1993):”

Lärare förväntas vara kunniga men ändå respektfulla mot de ointresserade. De förväntas uppträda vänligt och hänsynsfullt men ändå fordrande och strängt beroende på vad situationen kräver. De skall vara helt absoluta rättvisa, befriade från fördomar och justa i sina relationer till andra. De måste vara förstående och känsliga för den individuella elevens behov utan att försumma klassen som helhet. De förväntas klara av att upprätthålla disciplin och ordning samtidigt tillåta spontanitet och nyckfullhet (Jackson, Boostrom & Hansen 1993, s. 233 – min övers./d.v.s.författarens) (Orlenius, 2001, s.128).

Ingrid Carlgren och Ference Marton (2004), två författare som är professorer i pedagogik, diskuterar morgondagens lärare i boken *Lärare av i morgon*.

Ett vad - perspektiv efterlyses i skolarbetet, så även i debatten. Lärandet bör betonas och tankar om mål och resultat utvecklas. Författarna tror, att morgondagens lärare kommer att tänka mer på att utveckla förmågor och förhållningssätt än att hinna med läroboken. Det finns inte något självklart rätt eller fel. Eleverna ska utveckla färdigheter i att kunna argumentera, analysera, dra slutsatser och reflektera. Färdigheter som är av allmän karaktär och inte bundna till specifika ämneskunskaper. Helt enkelt tränas för ett föränderligt och livslångt lärande.

Boken är uppdelad i tre delar. 1. Läraryrket, 2. Lärande och undervisning samt 3. Vart är vi på väg?

Författarna tror, att morgondagens lärare finns redan idag. De tror också, att förståelsen av hur eleverna fungerar och insikten om vad som krävs för att de ska utvecklas till kunniga människor, som är till glädje för sig själva och andra, kommer att fortsätta att vara läraryrkets mest centrala fråga.

Kunskap är inte endast att ”söka information på nätet”. Kunskap är snarare att förstå, att se sammanhang, att sätta en sak i relation till en annan, att göra skeenden begripliga, att upptäcka samband eller skillnad, att se helheten och kunna hantera situationer som ingen har förutsett.

Författarna beskriver och diskuterar sex olika typer av lärarstilar. Resonemanget går fram och tillbaka, mest ur lärarnas synvinkel. Viktigt är också hur eleverna uppfattar lärandet och skolan.

Det är verkligen positivt, om lärarnas inriktning förflyttas från att hinna med kursen, veta att (fakta) och hur (färdigheter) till vad eleverna lär sig, veta varför (förståelse) och vad (förtrogenhet).

En intressant tanke är den om kunskapens tysta sidor. Kunskapen kan jämföras med ett isberg, som endast en del är ovanför ytan och synlig. Traditionellt är det bara den synliga delen som har uppfattats som kunskap i skolan.

Som vanligt kan man konstatera, att något sällan är enbart svart eller vitt. Det är spännande att få vara med och försöka utveckla skolan till Morgondagens skola. Författarna uttrycker att våra barn är vår framtid, och lärarens uppgift därför är mycket viktig och meningsfull.

Har det estetiska perspektivet betydelse för elevernas liv och lärande?

Lena Aulin - Gråhamns, Magnus Perssons och Jan Thavenius' (2004) bok *Skolan och den radikala estetiken* handlar om kultur, estetik och lärande. Den handlar även om yttrandefrihet, offentlighet och demokrati. En grundfråga i boken är vad estetik spelar för roll i samhället idag, och hur vi ska beskriva den estetik som skapas och används i olika sociala sammanhang. En annan fråga är vad det estetiska perspektivet har för betydelse för skolans kultur och elevernas liv och lärande. Det är även mycket intressant att undersöka, hur svaren på dessa frågor påverkar synen på vad bildning borde vara idag.

Marknadsestetik handlar om ett medvetet formande av produkter men också av människor. Författarna tror även, att marknadsestetiken är den största utmaningen som skolan står inför, när det gäller konst, estetik och lärande.

Skolan får vara observant på att inte anpassa sig till marknadens nya behov, en s.k. okritisk anpassning. Skolan bör även se upp, så att den inte, som alltför ofta hänt, hamnar i en position som okritiskt avståndstagande/fördömande, där bl.a. fördomar, snarare än välgrundade argument, är orsak till avståndstagande från det populära.

Det finns en risk med dagens skola, att även om eleverna uppmuntras att bli flexibla och kreativa, så blir de i slutändan bara okritiska och utbytbara i ständigt nya projekt.

Estetiken marginaliseras även idag inom skolan, som ofta har en ensidig kunskaps- och kultursyn, samtidigt som en kommersiell estetik breder ut sig på alla områden i samhället.

Skolan bör hitta nya kreativa vägar. Författarna efterlyser en mer radikal estetik, som är aktiv, kritisk och nyfiken på såväl konsten som marknadsestetiken och populärkulturen. Det handlar om att öppna dörrar till nya sätt att se och förhålla sig till olika saker. Hur lär man sig att se?

I ett radikalt förhållningssätt behövs det ofta lång tid för att kunna gå mer på djupet. Då handlar det mer om att utforska, prova, överskrida gränser och förstå tanken bakom. Innehållet är viktigare än själva uttryckssättet. En ständig dialog mellan lärare och elever, ett resonemang, bör råda, om vad vi ser. Läraren har en idé och får sätta igång något, starta en process, men en öppenhet för elevernas eget utforskande ska hela tiden finnas. Likaså ska tid till kritisk reflektion finnas. En öppen diskussion med möjlighet att ifrågasätta och medbestämmande i skolans alla ämnen är en del av bildningen. Viktigt är att komma ihåg, att man behöver *tid* att samtala, för att det ska bli tydligt för en själv vilka föreställningar man har, vad man ser och inte ser. ”Det goda samtalet” leder till större insikt om både sig själv och andra och således till nya perspektiv och ökad förståelse för vår komplexa värld.

Vad och hur ska elever lära i skolan?

Ordet bildning kan stå för olika saker i olika tider. Här syftar jag på hur bildning bör vara i vår tid. Bildning är något som pågår hela livet och handlar utöver omdöme, ansvar, respekt och tolerans mer om *vad* man gör och *hur* man gör något, än om vilka kunskaper man har. Utbildningsuppdraget är självklart viktigt, men frågan är om inte bildningsuppgiften är ännu viktigare och dessutom överordnad utbildningsuppdraget? En fråga som Lars Gustaf Andersson, Magnus Persson och Jan Thavenius (1999), ställer i sin bok *Skolan och de kulturella förändringarna*. Skolan har till del förlorat sin auktoritet och sitt kunskapsmonopol men samtidigt fått en ny möjlighet att spela en central och värdefull roll i samhällsutvecklingen.

Till bildningsuppgiften hör även att skapa reella möjligheter för lärare och elever att både delta i diskussionerna av varför vissa värderingar, normer och kunskaper är viktigare än andra och i omprövningarna av grunden (Andersson et al., 1999, s. 61-62).

Vi lever i en osäker och komplex tid, i olika kulturella verkligheter där uppfattningarna är många om hur verkligheten ser ut. Därför har det blivit allt viktigare att alla elever och lärare får möjlighet att resonera sig fram till vad man ska tro på, hur man bör leva sitt liv och hur samhället ska inrättas (Andersson et al., 1999, s. 62).

Bildningsbegreppet handlar om värderingar, människosyn och samhällssyn. Det handlar inte om tekniska lösningar eller ekonomisk tillväxt, utan om vilken sorts samhälle vi vill ha i framtiden. Det handlar om det demokratiska projektet. Det är ett projekt, eftersom en demokratisk samhällsordning aldrig kan vara ett avslutat kapitel utan alltid är något som ständigt måste försvaras, utvecklas och föras vidare (Giroux & Shannon 1997) (Andersson et al., 1999, s. 60-61).

Grunden för den bildningsuppfattning, som nämns ovan, är en öppen offentlighet, kulturell rikedom och social rättvisa - demokrati. Samtidigt som någon form av kulturell identitet eftersträvas i vårt moderna samhälle, så måste olikhet få finnas. En gemenskap bör råda, som

ger utrymme för olikheter. Skolan kan och bör ständigt vara aktiv i en brännande och viktig fråga:

Hur försvarar man rätten till skillnader inom och mellan olika kulturer samtidigt som man skapar gemenskap omkring den solidaritet och rättvisa som ska skydda rätten till olikhet? (Andersson et al., 1999, s. 61)

Kan Sinnenas skapande vara en möjlighet till lärande?

Eisner (2005) anser i sin bok *The Arts and the Creation of Mind*, att när vi ser något uppstår ett aktivt förhållande - en aktiv process – mellan seendet och lärandet. Vi ser inte bara med ögonen utan även med minnen och erfarenheter, Mind's Eye. Det uppstår en sinnesbild innan den förvandlas och realiseras. Konsterna och Sinnets/Sinnenas skapande är en grund och en förutsättning, en möjlighet till lärande. Allt hänger ihop. I seendet finns möjligheter att skapa. Begreppet ”Slow down perception” kan beskrivas som en långsam iakttagelseförmåga och varseblivning, att se och skapa.

Eisner tar även upp att det kan vara svårt att veta, hur man ska förhålla sig till barnet. Hur man som lärare och vuxen måste försöka att möta barnet där det befinner sig, ”läsa av barnet”, och kunna ge eleven utrymme att själv se. Även som lärare/pedagog kunna backa om så behövs. Jämför med begreppet intoning. Inga-Lill Emilsson, universitetsadjunkt vid Karlstads universitet, betonade under en föreläsning, mars 2007, Karlstads universitet, så som jag uppfattade det, att begreppet intoning kan förklaras som att kunna ”känna av”. Intoning är ett begrepp som myntades av Stern, Daniel, f. 1934, amerikansk psykiater, utvecklingspsykolog och psykoanalytiker, verksam i Schweiz. Intoning är av största vikt i lärarrollen, för övrigt i allt samspel med människor! Det är en tillgång att ha förmågan att tona in, vilket man kan sägas göra med hela kroppen. Man utgår från sin kropp i allt man gör. Det blir inget lärande till stånd, ingen mötesplats, om man inte tonar in. Med att ”tona in” kan jämföras med ”att göra ett inflygningsvarv” i klassrummet.

Eisner konstaterar även, att pedagogen ibland måste ge konstruktiv kritik för att utveckling ska ske. Något av det som jag uppfattar som viktigast i denna bok är Howard Gardner och Elliot W. Eisners begrepp ”open-ended project” i betydelsen att det ska finnas ett gemensamt ”fokus” på en frågeställning samtidigt, som uppgiften ska kunna lösas på olika sätt. Att jämföra med Aulin - Gråhamns et al. (2004) tanke om att läraren har en ide, startar en process, men en öppenhet finns hela tiden för eleverna eget utforskande.

Hur ska läraren möta sina elever?

Det L.S.Vygotskij (1995), beskriver i sin bok *Fantasi och kreativitet i barndomen* känns mycket angeläget och viktigt för mig. Han ser människan som en helhet och skiljer inte på tanken och känslan. Känsla och förnuft hör ihop. Det finns ingen motsättning mellan fantasi och verklighet. Enligt Vygotskij är möjligheten till fantasi större ju mer erfarenhet man har. Han ser fantasi som en medvetandeform, en kombinationsförmåga, som hör ihop med verkligheten på olika sätt. Man bör möta barnet ”här och nu”. Kulturen, historien, mötet med andra och leken tillhör det som är viktigt.

Vad har språket för betydelse för lärande?

Olga Dysthe (1996), tar i *Det flerstämmiga klassrummet* upp betydelsen av språket. Vygotskij (1896-1934) var mycket intresserad av socialt samspel och av språket. Han menade att när man lär sig prata så lär man sig att tänka. Att vi besitter ett inre språk, som kan betraktas som ett förstadium till det yttre språket och som ett självständigt redskap för tanken. Vygotskij anser vidare, att läraren aktivt kan främja utveckling och lärande. Olga Dysthe skriver, att Vygotskij beskriver hur viktig lärarens roll är med ”den nära utvecklingszonen”. Den innebär, att den utveckling, som är möjlig att nå, kan nås från den verkliga utvecklingsnivå där eleven befinner sig, med hjälp av en vuxens ledning eller i samarbete med annan elev som kommit längre.

Det tas åter upp, att människans själva väsen (både inre och yttre) är djup kommunikation. Det är nu Michail Bakhtin (1895-1975), som Dysthe berättar om. Han menar att man ÄR om man kommunicerar genom att vara är man någon för den andre och genom den andre är man någon för sig själv

Intressant är också diskussionen om att vi utvecklar tanken genom språket, som Vygotskij ansåg. Att formulera orden i skrift, ”skriftens permanens”, ”När man skrivit något står det där...”(Dysthe, 1996, s.91). Förutom att man tvingas att verkligen tänka efter vad man vill säga, så stimuleras kreativiteten genom själva aktiviteten att formulera orden på papper.

Finns det ett motstånd mot kunskap?

Det finns ett motstånd mot kunskap, för att den förändrar, och det är jobbigt. Motståndet kan övervinnas med intresset anser Sven-Eric Liedman (2001), i sin bok *Ett oändligt äventyr*.

Hur ska en bra lärare agera i oförutsedda situationer?

I Frank Mc Courts (2007), historia *Magistern*, som handlar om en yrkesgymnasielärare i New York, finns en liten episod, bland många dråpliga, som särskilt roade mig. Vid ett tillfälle kastar en elev en smörgås genom klassrummet. Magistern blir förvirrad och undrar hur han ska göra. Ta upp smörgåsen? Kasta tillbaka den? Han hinner tänka, att ingen på universitetet sa något om hur man gör med kastade smörgåsar...?

Lärarytbildarna vid New York University föreläste aldrig om hur man ska hantera situationer med flygande smörgåsar. De pratade om teorier och pedagogiska filosofier, om moral och etiska imperativ, om nödvändigheten att greppa om hela barnet, gestalten, vill jag gärna kalla det, barnets upplevda behov, men aldrig om kritiska situationer i klassrummet (Mc Court, 2007, s.24).

Vad har läraren för roll? Vad anser läraren själv?

Sälls bok (2000), *Läraryrollens olika skepnader; estradör, regissör och illuminatör* är en longitudinell studie av blivande lärares föreställningar om läraryrollen. Säll använder metaforerna estradör, regissör och illuminatör för att beskriva hur de blivande lärarna uppfattar rollen. Sammanfattningsvis har Estradören en karismatisk utstrålning och framför sitt budskap på ett intresseväckande sätt. Den egna personen är ett viktigt instrument i undervisningen. Regissören ser till att arbetet i klassrummet flyter genom att planera, övervaka ordningen och skapa stämning i klassen. Illuminatören sätter varje enskilt barns eller elevgruppens behov i fokus, inlärningsmässigt, socialt och emotionellt. Säll hävdar, att läraryrbildningen kan ha betydelse för hur de studerandes föreställningar om läraryrollen förändras under tiden i utbildningen och efter yrkesdebuten.

Säll ville undersöka, hur den blivande läraren själv definierar sin roll. Författaren konstaterar, att samhällets ekonomiska förhållanden och förändringar i familjestrukturen och inom arbetslivet ställer andra krav på läraryrollen i dagens och framtidens skola. Läraren möter idag fler barn med speciella sociala och emotionella behov (Cohn,1992). Säll tror att i framtidens skola kommer större krav att ställas på läraren som person eftersom lärarens tidigare självklara auktoritet idag inte alls är lika självklar.

Har lärarens utbildning betydelse för hur läraren uppfattar sin roll? Vad är fostran och vad är undervisning?

Hur vi lär, av Ference Marton, Dai Hounsell och Noel Entwistle (1986), tar upp frågan vad det är den studerande lär sig, och hur den inläringen går till. Tolv forskare har arbetat med att undersöka studenters sätt att läsa, skriva uppsats och lösa problem Den erfarenhet man kan få av boken kan ge större möjlighet att lära själv och lära andra.

Författarna tar bl.a. upp en mycket viktig fråga, när det gäller kritiskt tänkande. I intervjuer med universitetslärare beträffande det främsta syftet med akademiska studier kan det gemensamma draget sammanfattas med termen kritiskt tänkande. Samstämmigheten var stor bland universitetslärare i betydelsen av frågan. Däremot är det osäkert, om detta kunde uppnås med vanliga undervisningsmetoder. Intrycket av beskrivningar av undervisnings- och examinationsformer är, att det fanns en djup motsägelse mellan lärarens intentioner och de studerandes uppnådda resultat.

Det tycktes som om lärarna uppmuntrade till kritiskt tänkande i sin undervisning, medan de examinerade efter konformitet i idéer och detaljerade faktakunskaper (Entwistle & Percy, 1974). Det tycks endast finnas ett svagt samband mellan 'undervisningsmål' (det som lärare säger att de vill göra) och 'undervisningshandlingar' (vad de i själva verket gör) - en avsaknad av relation mellan 'intention och utförande' (Entwistle, Percy & Nisbet, 1971). Denna icke erkända motsättning mellan intentioner och effekter av undervisningen uttrycks ofta som en skillnad mellan den formella och den 'dolda' läroplanen (Marton et al., 1986, s.15).

Enligt författarna, visar studier av Howard Becker (i boken *Making the Grade*), att universitetslivet för de studerande domineras av tentamens- och examinationskrav.

Helt klart framstår det att vilka lärarnas syften än är pressas studenterna av betygskraven mot en instrumentell inläring och studieteknik. Några studenter som väntat sig att universitetets utbildning skulle verka stimulerande och befriande känner stark besvikelse och harmsenhet när de finner att kursplaner och tentamens regler tvärtom fungerar som begränsande och förlamande. Studenternas handlingar kunde ses som en serie anpassningsåtgärder för att uppnå de poäng som krävdes för att avancera genom systemet (Marton et al., 1986, s.29).

Resultat som alltså kan jämföras med *Den dolda läroplanen*, Donald Broady (2004), Krut, Kritisk Utbildningstidskrift.

Kraven i den dolda läroplanen är indirekt förbundna med skolans samhällseliga funktioner att förbereda eleverna till goda samhällsmedborgare. Den dolda läroplanen blev dold i och med progressivismen. (Pedagogisk reformrörelse som uppkom i Europa och USA kring 1920. Den var auktoritär och barncentrerad och betonade vikten av praktiska uppgifter i undervisningen ("learning by doing"). Progressivismen var inspirerad av barnpsykologisk forskning. Hämtat från www.ne.se 080202 kl. 15.30). Problemet är egentligen, att den är dold, inte själva kraven, då fostran självklart ingår i undervisningen. Kraven, som klassrumssituationen ställer, är; att arbeta individuellt, vara uppmärksam, kunna vänta, kontrollera sig motoriskt och verbalt, undertrycka sina egna erfarenheter samt underordna sig lärarens osynliga auktoritet.

Har den privata människan betydelse i lärarrollen och som pedagog?

I den skönlitterära boken *Ett hem för själen - Ellen Keys Strand* beskriver Brandt (2000) Ellen Key som den utmärkta och internationellt berömda pedagog hon faktiskt var. Utöver att för sin tid vara en modig kultur- och samhällsdebattör med stort intresse för speciellt litteratur och konst så förmedlade Key ett kärleksbudskap och drev sin övertygelse om att ha roligt och förädla sin själ genom ständiga diskussioner och utbyte av idéer och tankar. I Keys kamp för ett bättre och mänskligare samhälle fanns ett funktionalistiskt tänkande och drömmar om folkhemmet, folkbildning och samhällsfrågor av alla de slag såsom kvinnors rätt, konst och barnens fostran. Key myntade begreppet ”Skönhet för alla”. Hennes pedagogiska syn var mot tvång, kontroll och stryk men för frihet, tillit och skapande. Över ingången mot väster i Keys hem Strand står att läsa ”Memento vivere – Minns att leva”. Det är nu vi lever! Även om Keys tankar för sin tid (hundra år sedan) var moderna och kärleksfulla, vill jag påpeka att det finns anledning att kritiskt ifrågasätta delar av hennes mer nationalistiska åsikter.

Vad innebär det att lära?

Marton et al.(1986) slår fast, att man kan definiera inläring som en förändring i uppfattning. En kvalitativ förändring från en uppfattning till en annan.

Författarna talar om en annan studie av William Perry, som hade en annan inriktning än ovan nämnda Becker. Han intresserade sig för de studerandes intellektuella och moraliska utveckling och uppmärksammade särskilt den kvalitativa förändringen i de studerandes tänkande under sin tid vid universitetet.

Kan en holistisk syn påverka lärandet?

Marton et al.(1986) diskuterar även hur viktigt det är med en holistisk syn och inriktning på lärandet.

Om inläring stannar vid memorering av delar av en viss komplexitet, blir detta ett hinder för att lära sig. Man lär sig då att memorera i motsats till att lära sig att organisera.

Hur fungerar förhållandet individ – grupp i skolan?

Arne Sjölund (2003), bok *Gruppsykologi* innehåller många intressanta och viktiga tankar om hur samspelet mellan människor i grupp fungerar. Hur människans relationer till andra har betydelse för hennes beteende. Detta är av största intresse, även när det gäller att pedagogiskt påverka. Sjölund talar om en pedagogik eller en form för ledning, som bygger på det faktum att människans beteende inte endast beror på hennes eller hans egenart utan även på

relationerna till andra människor. Man kan säga, att läran om människan bland människor får en allt större betydelse för dem som ska arbeta med andra människor.

Förhållandet till gruppen har oerhört stor betydelse för barnets uppfattning av sig själv och kan därför få betydelse för barnets hela karaktärsutveckling. Om skolans uppgift inte bara är att förmedla kunskap utan även att fostra blivande goda och ansvarsfulla samhällsmedborgare, blir de sociala erfarenheterna från skolan mycket viktiga. Vuxna människor måste kunna umgås med andra i en grupp och kunna samarbeta. Författaren berättar om den sociala effekten i en studie av Allport (1924), som visade att enbart samvaro med andra är tillräcklig för att påverka en individs beteende. Resultatet av studien visade tydligt, att prestationerna hos studenterna blev bättre i samvaro- än i ensamsituationerna.

Sjölund tar upp en brännande fråga, som kan sägas vara nutidens kanske största pedagogiska och socialpsykologiska problem, nämligen hur man ska utjämna klyftan mellan individens självhävdelse och det sociala kravet på konformitet.

Under vilka omständigheter kan man aktivera individens motivation för bästa möjliga personliga insats, när gruppen utövar ett negativt inflytande? Och på vilka villkor kan man få gruppen att utöva inflytande på negativt avvikande medlemmar i positiv riktning? (Sjölund, 2003, s.22)

Sjölund berättar om olika forskningsslutsatser. Gold (1958) drar slutsatsen, att kamratgruppen kan ha ett betydande inflytande på det enskilda barnet samt vara utslagsgivande för hur tillgängligt barnet är för pedagogisk påverkan. McKeachie (1954) drar slutsatsen i en annan studie av studenter, att frågan är, om individuell inläring alls är möjlig *mot* gruppens inställning. Det handlar snarare om gruppens överlägsenhet över den enskilde individen som ger efter för gruppens förväntningar och uppfattningar. Pedagogisk påverkan måste ske *med* gruppen och inte *mot* den. Grupptricket lär alltid finnas, men om pedagogen har kunskap om grupppsykologin och har en sann demokratisk inställning, så kan grupptricket användas positivt och med viss kontroll.

2 METOD

Jag har, i samråd med min handledare, valt metoden kvalitativ intervju. De fyra utvalda i denna undersökning är alla kvinnor och gymnasieelever.

2.1 URVAL

De som bäst kan svara på min fråga om ”Vad anser elever att en bra lärare kännetecknas av?”, är givetvis elever. I denna fråga, vid detta tillfälle, är jag mest intresserad av vad elever i gymnasieåldern (16-19 år) anser, eftersom jag arbetar på en Yrkesgymnasieskola. Det var inte lämpligt att välja att intervjua mina egna elever, som är i beroendeställning till mig som deras lärare. Att välja elever från sin egen skola är ej heller lämpligt med tanke på att lärarkollegor kan bli onödigt utsatta. Eleverna kan även uppleva det svårt att otvunget uttrycka sina tankar, om det handlar om lärare som är mina kollegor.

Jag undersökte, via två personliga besök, möjligheten att få intervjua några elever på UNO, Ungdomens hus, i Karlstad. Under ett samtal med en av den aktiva, intresserade och tillmötesgående personalen på UNO, insåg jag dock, att det kanske trots allt inte var så lätt att intervjua dessa elever, som jag först trott. Den kvinna som jag pratade med, och som arbetat i många år på UNO, tyckte att många gånger var besökarna tidspressade och så upptagna av den sysselsättning de var där för att göra (t.ex. trycka tröjor), så de knappast var intresserade av att ställa upp med sin tid för att prata om skolan. Det kändes inte roligt och meningsfullt att försöka tjata och tvinga till sig intervjuer, så jag började fundera på någon annan lösning. Av UNOS' personal fick jag telefonnumren till två flickor, som hon visste var allmänt intresserade av att diskutera. Dessa flickor bodde ej längre kvar i Karlstad, så det skulle i så fall ha blivit telefonintervjuer.

Jag insåg plötsligt, att det inom bekvämt räckhåll i min bekantskapskrets och i min egen omgivning finns ett flertal ungdomar, som har ett stort samhällsengagemang, är intresserade av livsfrågor och dessutom är diskussionslystna. När jag tillfrågade fyra av dessa för mig lämpliga elever, om de ville delta i min undersökning, svarade alla fyra glatt, att de gärna ställde upp och svarade på mina frågor. Dessa kvinnor var alla intresserade av att bli intervjuade och praktiskt fungerande att intervjua. Att alla fyra respondenter är kvinnor berodde på tillfälligheter, och det var således inget medvetet val.

Jag vill understryka, att dessa fyra, alla gymnasieelever i åldern 17 – 19 år, troligtvis ligger lite över genomsnittet av gymnasieelever i allmänhet, vad beträffar engagemang och vana att argumentera. Alla fyra betraktas, av mig och deras omgivning, som ovanligt ambitiösa och viljestarka elever. Jag valde medvetet just dessa fyra, då jag hoppades få fylliga svar, både positiva, konstruktiva tankar och mer kritiskt tänkande.

2.2 DATAINSAMLING

Insamling av information har skett genom kvalitativa intervjuer i form av samtal med i förväg iordningställda frågor med möjlighet till följdfrågor. Valet av personlig intervju av mer djupgående karaktär var i detta fall givet, då min önskan var att få ta del av de intervjuades personliga upplevelser, värderingar samt synsätt och alltså få en beskrivning av deras livsvärld. Jag ville försöka att förutsättningslöst få otolkade, specifika situationer beskrivna genom att vara känslig och öppen för respondenternas uttalanden. Min förhoppning var även att ge respondenterna en positiv upplevelse genom det mänskliga möte intervjuerna innebär. Jag fann till stöd att läsa hos Kavle (1997) s.35 om ”Aspekter av den kvalitativa forskningsintervjun”. Kvales rubriker är: Livsvärld – Mening – Det kvalitativa – Mening – Det deskriptiva – Det specifika – Förutsättningsmedvetande – Fokusering – Mångtydighet – Förändring - Känslighet – Mellanmänsklig situation – Positiv upplevelse. Syftet med den hos Kvale behandlade kvalitativa forskningsintervjun är att ”erhålla beskrivningar av den intervjuades livsvärld i avsikt att tolka de beskrivna fenomenens mening” (Kvale, 1997, s.35). Jag förstår det som att det är mycket viktigt att respondenterna upplever en trygg intervjusituation och därmed får en möjlighet att ge personliga beskrivningar av hur de upplever den aktuella frågan.

Jag valde att i förväg formulera mina huvudfrågor och att vid intervjuerna komplettera med lämpliga följdfrågor beroende på de svar jag fick. Intervjufrågorna, som jag utgick ifrån, finns att läsa i Bilaga 1. Införstådd med svårigheterna att utforma fungerande intervjufrågor försökte jag formulera dessa frågor med tanke på att få spontana beskrivningar från respondenterna. Min målsättning var att försöka att inte låta mina egna åsikter lysa igenom utan att ställa objektiva och ”neutrala” frågor, som skulle locka flickorna att berätta om sina personliga upplevelser. Det är lättare att beskriva vad som hänt i verkligheten än att mer abstrakt förklara varför.

Jag kanske påskyndade intervjuerna något, för att jag inte ville uppehålla respondenterna längre än absolut nödvändigt, då alla var mycket upptagna av skola och fritidsaktiviteter.

2.3 PROCEDUR

Eftersom jag kände alla fyra flickorna sedan tidigare, kunde jag utan svårighet kontakta dem via telefon. Presentation av mig själv var överflödig, då de redan kände till mig och min situation. Jag förklarade mitt ärende, att jag arbetade med mitt examensarbete, ”Att undersöka vad elever anser att en bra lärare kännetecknas av” och undrade, om de var intresserade av att ställa upp och svara på mina frågor. Samtliga flickor var positiva och samtyckte, och vi bokade genast en för mina respondenter lämplig tid och plats. Jag förhörde mig även om deras inställning till att jag eventuellt skulle spela in intervjuerna. En flicka var tveksam till detta. Nu blev detta ändå inte aktuellt, då jag inte lyckades få låna någon fungerande bandspelare. Mer om detta nedan. Jag lovade flickorna konfidentialitet och även fingerade namn. De skulle utan tveksamhet kunna berätta om sina erfarenheter, då min fråga var av mer personlig karaktär och kunde vara känslig. Det framgår alltså på intet sätt vilka de gymnasieelever är som svarat på mina frågor i min rapport. Jag upplyste även om att de när som helst kunde dra sig ur och avstå från att svara på mina frågor. Enligt Kvale (1997) finns tre etiska riktninglinjer för forskning: informerat samtycke, konfidentialitet och konsekvenser (Kvale, 1997, s. 107). Konsekvenser innebär här att risken ska vara så liten som möjligt att undersökningspersonerna ska lida någon form av skada. Jag har försökt att tillgodose att dessa tre riktlinjer ska följas.

Jag utgick från mina huvudfrågor, som jag tidigare hade utarbetat, och ställde följdfrågor om så behövdes. Målet med intervjufrågor är att ”framkalla spontana beskrivningar från intervjupersonerna” och att helst ska de viktigaste frågorna ställas i deskriptiv form som ”Vad hände och hur gick det till?” (Kvale, 1997, s.123). Flera av mina frågor liknade varandra, men jag valde att ställa dem alla, även om flickorna ibland helt eller delvis redan besvarat dem. Detta innebar, att de försökte förklara eller förtydliga det de tidigare sagt, kanske från en annan synvinkel. Jag försökte att *lyssna* noga på alla svaren och även på *hur* flickorna försökte beskriva sina erfarenheter. Jag avslutade med att fråga om de hade något övrigt att tillägga om lärarrollen i allmänhet. Min uppfattning är, och som jag också fick stöd för hos Kvale (1997), att kunskap och intresse för ifrågavarande ämne samt även för det mänskliga, sociala samspel, som sker under en intervju, är en förutsättning för ett gott resultat.

Intervjuaren bör ha förmåga att genast kunna läsa av essensen i ett svar och även se de möjligheter till utveckling av tankarna som svaret ger.

De personliga intervjuerna dokumenterades med hjälp av papper, penna och med att vi tog relativt god tid på oss. Jag träffade varje flicka minst en timme, varav själva intervjun tog 30-45 minuter. Det åtgick tid till att tänka och fundera tyst inför flera frågor, vilket jag markerat i de återgivna svaren. Flickorna fick prata så länge de hade något att tillägga till varje fråga och ibland associerade de även till annat, och jag lät dem prata så länge de ville. Intervjuerna har skett i en för respondenterna trygg miljö. D.v.s. i hemmamiljö, varav två hemma hos mig och två hos respondenterna.

Kvale (1997) tar upp hur man kan registrera intervjuer, via bandspelare, videobandspelare, med anteckningar eller med hjälp av att endast komma ihåg. Kvale (1997) påpekar även, att det är en tolkande process i sig att skriva ut intervjuerna. Jag har frångått den idag vanligaste metoden för registrering av intervjuer, nämligen att spela in på band och därefter att skriftligt konstruera en muntlig kommunikationsform. Jag är medveten om att om man spelar in intervjuerna kan man ha större möjligheter att koncentrerat ägna sig åt intervjun, bara lyssna och slippa skriva. Sedan även lyssna om igen och notera pauser, tonlägen m.m. Av flera skäl blev jag tvungen att dokumentera intervjuerna genom att anteckna. För det första var en av flickorna negativt inställd till att bli inspelad samtidigt som hon pratade. Hon tyckte att det var svårare att prata fritt och sa sig bli stressad under en inspelning. För det andra äger jag ingen bandspelare och lyckades trots tappra försök inte få låna någon. Mina intervjuer var noggrant inbokade med tider som passade mina respondenter och då ansåg jag, att det var viktigare att få intervjuerna gjorda enligt utlovad tid och klara mig utan inspelningar. För det tredje är jag snabb och van att skriva, så det är relativt lätt för mig, så jag valde denna lösning, även om jag är införstådd med att det skulle kunna ge fler nyanser och fler möjligheter med inspelade intervjuer. För att fånga så mycket som möjligt av alla tankar och uttryck har jag direkt efter intervjuerna skrivit ner allt ordagrant och även noterat ansiktsuttryck, pauser o.s.v. För att motivera flickorna att svara omsorgsfullt poängterade jag för dem, att deras svar var mycket viktiga och betydelsefulla för mig både i mitt examensarbete och i min roll som lärare.

3 RESULTAT

3.1 ANALYS

Min fråga är; ”Vad kännetecknar en bra lärare?” och det har visat sig, att det verkar lättare att beskriva en bra lärare än en dålig. Jag har velat undersöka vad gymnasielever anser i denna fråga. Hos mina fyra respondenter finns det många tankar om hur en bra lärare ska vara beskaffad.

När jag har läst och analyserat textmaterialet från intervjuerna, så har jag gått tillväga på följande sätt: Med hjälp av färgpennor har jag markerat alla ord, ofta adjektiv, som gymnasieeleverna har nämnt som kännetecken på både bra och dåliga lärare. Därefter har jag skrivit ner varje ord på en färgad lapp, där liknande ord eller uttryck har fått samma färg. Jag fick en färgstark samling lappar att sortera. Orden och uttrycken gav vägledning till olika rubriker, och jag sorterade dessa beskrivande ord/lappar under de olika rubrikerna för att till slut kunna sammanställa till ett resultat.

3.2 SLUTSATSER

Respekt

Det begrepp som ständigt återkommer (minst nio gånger) är begreppet *respekt*. ”*Eleven ska ha respekt för läraren. Inte så de är rädda för honom men en sund respekt.*”

Pondus

Även ordet *pondus* nämns vid ett flertal tillfällen. En dålig lärare beskrivs som att ”*han inte hade tillräckligt med pondus, vilja att nå fram med sitt budskap och inte tillräckligt lyhörd för hur eleverna tycker och tänker.*”

Vara lite sträng/hård

En tydlig önskan är också, att läraren ska vara ”*lite sträng*”, t.o.m. vara ”*hård*”. Om jag tolkar det rätt, innebär detta, att mina respondenter menar, att läraren faktiskt ska vara just sträng, d.v.s. ställa krav men samtidigt ge stöd. Kräva ordning och reda, vara målinriktad och veta vad hon/han vill i sitt ämne. ”Sträng” kan också syfta på ”bestämd”, och jag tror att

nyansskillnaden innebär, att en bestämd lärare inte tolererar vad som helst och säger ifrån, om eleverna bråkar men kanske har något mindre krav på "ordning och reda" än en s.k. sträng lärare. En flicka säger, att hon upplevt *"...en mysig stämning då det var ordning och reda typ mer klassisk skola"*.

En annan flicka anser, att *"Av de flesta jag haft och har är de strängaste bäst"*. *"Bra om läraren är sträng, så eleverna inte har något val. Man (läraren) ska göra allt rätt men fortfarande vara människa. Både och, både sträng och personlig liksom"*.

Ämneskunskap - personlighet

Vad det gäller ämnet kontra personligheten verkar önskan om fokusering på, intresse och engagemang för sitt ämne väga något tyngre än personligheten hos läraren. *"En bra lärare för mig är god kunskap på det området som han ska lära ut."* Det anses helt nödvändigt, att en bra lärare är mångsidig, intresserad av sitt ämne, eleverna, skolan och samhället i stort. Läraren förväntas anstränga sig, vara duktig och ha goda kunskaper i sitt ämne. En bra lärare ska kunna det han/hon undervisar i samt tycka, att det är viktigt att förmedla sina kunskaper till eleverna.

Förmåga att entusiasmera/väcka intresse och nyfikenhet

Läraren ska vidare lyckas med att entusiasmera, väcka intresse och nyfikenhet hos sina elever genom att göra lektionerna inspirerande, intressanta och meningsfulla. Med jämna mellanrum så *"måste det hända något!"*, som får eleverna att tänka till. Nya tankar ska väckas! En lärare, som ansågs bra, uppskattades, för att *"han var intresserad av att man skulle utvecklas som egen person."*

Fostran

Utöver att förmedla ämneskunskaper anses läraren, tillsammans med föräldrar, även ha ansvar för att fostra nästa generation och ge allmänbildning. *"Du är i skolan en stor del av ditt liv och är där länge varje dag. Det är skolans ansvar att du ska lära dig något. Ibland krävs fostran för att du ska kunna lära dig något. Om någon inte mår bra....ska skolan ta hand om.."*

Förmåga att lyssna och vara lyhörd

Som bra lärare bör man alltid sätta eleven i centrum, kunna sätta sig in i elevernas situation och lyckas med att få elevernas uppmärksamhet. En lyhördhet är önskvärd, en förmåga att

lyssna och kunna förklara på olika sätt, så alla förstår. Kunna vrida och vända på problemen och se saker ur olika perspektiv.

Rättvis

Det anses viktigt, att läraren kan se gruppen, och bryr sig om alla, hjälper alla och absolut inte favoriserar någon. Läraren bör även få möjlighet att följa sina elever under skoltiden, likaväl som eleverna bör få ha samma lärare för att få en kontinuitet i sin utbildning.

Engagemang/flexibilitet

Ett stort begrepp är *engagemang*. En bra lärare bör vara både engagerad och engagerande.

”Engagemang!!! (skratt) Ska jag utveckla? Ja tack gärna! Vad som utmärker en dålig lärare...någon som är totalt oengagerad i vad han gör. Det ska vara viktigt att lära ut. En bra lärare kan lyfta lektionen.”

I detta sammanhang vill jag även ta upp förmågan att vara flexibel som en viktig och önskvärd egenskap. En lärare bör kunna känna av situationen i klassrummet och vara flexibel i sin undervisning. Respondenterna uttrycker besvikelse över ofta nytexaminerade, osäkra, oerfarna lärare, som måste hålla sig till en förutbestämd plan i sin undervisning.

Personliga egenskaper

När det gäller mer personliga egenskaper hos en bra lärare, talar respondenterna om, att läraren förväntas vara sympatisk och lugn och ha integritet. Lärarens egen personlighet bedöms vara nästan lika viktig som ämneskunskaperna. Det handlar om *självkänsla och självkänedom*, om balansen mellan rollen som lärare och privat människa. En av flickorna vill lyfta fram, att läraren innehar en slags teaterroll, där det ständigt råder ett balanserande mellan rollen som lärare och den mer privata människan. *”När vi har dans eller teater så har hon sin lärarroll...men efteråt så är hon personlig och kan prata om annat. Inte en massa om skolan”*. Läraren bör vara uppmärksam på balansen mellan rollen som ledare och som privat med mer personliga relationer till eleverna, då det inte är önskvärt, att läraren blir för mycket kompis med sina elever.

Ledaregenskaper

Vikten av att en bra lärare har *goda ledaregenskaper* påpekas och därmed även att det ska pågå en ständig dialog mellan lärare och elever, men där läraren leder dialogen.

Förmåga att träna sina elever för ett livslångt lärande

En av de intervjuade flickorna framhåller, att det hon önskar sig av en bra lärare är att få bra verktyg till att lära sig, bra förutsättningar för att kunna lära sig. *”Men lära mig måste jag göra själv”. ”Vissa (lärare)vill bara ha fakta ...men man måste lära sig förstå att kunna använda fakta för att få en helhetsbild”.*

Jag ställde även några frågor där svaren indirekt kan uttrycka vad som är karaktäristiskt för en bra lärare. Vad läraryrket innebär för respondenten, ansvarsfördelningen mellan lärare och elever gällande stämningen i skolan samt en sista fråga om respondenten hade några övriga synpunkter på frågan om lärarrollen.

Ansvarsfördelning lärare – elever, när det gäller stämningen och miljön i skolan

När det gäller fördelningen av ansvaret för miljön i skolan, anser flickorna, att *”Det är eleverna som gör arbetsmiljön. Läraren är en person, eleverna är jättemånga. Läraren får ta huvudansvaret...men de (lärarna) kan inte göra så mycket åt eleverna kanske (om inte de hjälper till)....”* En annan åsikt är att *”Det är väl lärarnas (ansvar)...?”* Två flickor tyckte, att det är elever och lärare tillsammans som ansvarar för miljön. *”Alla som verkar i skolan skall verka för att det blir en bra miljö.”*

Lärrrollen

Min sista fråga lyder; Har du några andra synpunkter i frågan om lärrrollen? De svar jag fick är tänkvärda och speglar synen på lärrrollen, vad en bra lärare bör ha för egenskaper. *”Läraren ska ha lite högre rang (än eleverna) ...man ska kunna se upp till sin lärare. Pondus!”* *”Lärarna borde få mer respekt i samhället. De borde få bättre betalt för då kanske de fick högre status och lite mer respekt. Det ska vara svårt att bli lärare så bara de bästa kan bli det ”* *”Lärare är ett otroligt viktigt yrke. Bland det viktigaste vi har. Dels utbildar vi oss och dels får vi motivation för framtiden.”* En flicka påpekar, att det är önskvärt, att alla lärare, som arbetat en tid, får vidareutbilda sig, då det är viktigt att inte fastna i sin roll som lärare, *”inte köra fast på ett spår”*, utan få nya infallsvinklar. *”Både för sin egen del och för elevernas skull.”*

Tänkvärt är även som en flicka säger: *”Vi har så många lärare, så många olika ämnen...olika lärare kan vara jättebra, fast de är olika.”* Hon tror att den gemensamma nämnaren är engagemanget, både i lärrrollen och som medmänniska.

3.3 RESULTATANALYS

Frågan är om det går att sammanfatta resultaten? Min uppfattning av dessa intervjuer är, att det är ett oerhört krävande och komplext arbete att vara en bra lärare. För att uppnå epitetet ”en bra lärare” så ska man oveckligen ha många strängar på sin lyra. Mina intervjuade gymnasieelever anser, att en bra lärare ska ha mycket goda kunskaper i sitt ämne och även ha ett stort intresse för det han/hon undervisar om. Dessutom krävs ett osjälviskt engagemang i elevernas personliga utveckling och framtid. Läraren ska kunna hantera alla tänkbara situationer, som kan uppkomma i skolan och klokt avgöra bästa sätt att handla just i det ögonblick som är.

Vad gäller ämneskunskaper kontra personlighet hos läraren verkar det väga ungefär lika tungt, möjligen med lite övervikt för ämneskunskaper. Viktigt är även, att läraren förmår att väcka intresse, entusiasmera, inspirera och göra lektionerna meningsfulla. Ett kännetecken för en bra lärare är också att han/hon kan se varje elev som en individ samtidigt som hela gruppen är viktig. En bra lärare får aldrig favorisera någon. Om jag försöker att sammanfatta elevernas svar, så är begreppen respekt, pondus, stränghet, att kunna lyssna, engagemang, självkänsla, självkänedom och goda ledaregenskaper framträdande när det gäller kännetecken för en bra lärare. Respondenterna uttryckte även en uppskattning av humoristiska lärare. Jag anser att det är mer eller mindre livsnödvändigt att ha humor för att klara rollen som en god lärare.

Min egen slutsats av resultatet blir, att en bra lärare ska lyckas med konststycket att genom mycket goda ämneskunskaper, sitt sätt att vara sträng och bestämd, men ändå snäll och alltid rättvis, få elevens självklara respekt. Vidare bör alltid den goda läraren visa stort engagemang, alltid lyssna och alltid säga ifrån om så behövs. Vara inspirerande och uppmuntrande. Hitta en kombination av professionell lärarroll samtidigt som han/hon är personlig utan att bli för privat. En bra lärare bör även ha goda ledaregenskaper, samtidigt som han/hon är en solidarisk medmänniska i kollektivet. Undervisningen ska präglas av genomtänkt, stor kunskap, och genom känsliga sinnen och social begåvning ska läraren hela tiden kunna läsa av, s.k. ”intoning”, varje enskild elev och hela klassrumssituationen, samtidigt som han/hon håller en inspirerande lektion som fångar alls intresse. Stor flexibilitet krävs för att fånga stunden och situationen och snabbt byta spår, om den tänkta undervisningsplanen av någon anledning inte fungerar. Vem är kapabel att uppfylla alla dessa önskemål för att nå förmånen att bli kallad ”en bra lärare?” En blåögd däre full av kunskap, som har förmåga att känna glädje, älskar människorna och ännu tror på livet och det goda?

4 DISKUSSION

Vad är en lärare? Vad innebär det att vara en bra lärare?

Det är bara att konstatera att lärarens uppgift är svår och komplex. Egenskaperna som kännetecknar en ”bra” lärare är både goda och många. Att kort sammanfatta detta är svårt, men möjligen kan man säga, att en ”bra” lärare är en självständig, inkännande människa med god ämneskunskap samt stort engagemang. Det som önskas av skolan är, att undervisningen ska ge en djup och bred bildningsgrund. Skapa möjligheter och hjälpa eleverna att se en bred bild av världen. Leda eleverna så att de kan tänka själva och se sammanhang. Viktigt är att minnas, att var och en har sin egen sanning.

Frågan är vad det innebär att vara en lärare, och dessutom en bra lärare? Begreppet ”bra lärare” förutsätter att det finns ”dålig lärare”. Vad är en ”lärare”? Vad innehåller lärarprofessionen? Lärarrollen? Vad är lärarens uppdrag? Vad är en ”bra” lärare i förhållande till lärarrollen? Hur är en ”bra” lärare?

Vad som betraktas som en bra respektive dålig lärare beror kanske på vem man frågar. Jag förutsätter att en ”dålig lärare” saknar de egenskaper som en ”bra lärare” har. ”En dålig lärare” kan givetvis, förutom att han/hon saknar de goda sidor som en ”bra lärare” anses ha, även ha andra mindre lämpliga egenskaper. I min undersökning frågar jag vad gymnasieelever anser kännetecknar en bra lärare.

På www.ne.se står att läsa ”att en lärare, är en person som yrkesmässigt ägnar sig åt undervisning mest i skola eller skolliknande former (handledare, utbildare).” (www.ne.se hämtat 071227 kl. 17.20)

Säll (2000) gör en analys av lärarrollens olika skepnader i *Lärarrollens olika skepnader; estradör, regissör och illuminatör* och citerar Englund (1992):

Professionalisering uttrycker en yrkesgrupps historia och sociala strävanden efter position och status i ett samhälle och professionaliseringen är därvidlag framför allt ett mått på en yrkesgrupps samhälleliga styrka eller auktoritet. Professionalismen fokuserar yrkesgruppens interna kvalitet, vad för slags egenskaper och tillägnade förmågor – d.v.s. kompetens – som krävs för att utöva yrket framgångsrikt (Säll, 2000, s. 122).

Säll konstaterar vidare att det inte finns någon vedertagen definition av vad som kännetecknar en professionell lärare. ”Samtidigt som samhällets auktorisation tilldelar en utbildad lärare en behörighet kan samme lärare ersättas av en utbildad vikarie.” (s.122)

Min uppfattning är att vuxna främst har en stor och viktig uppgift, nämligen att vara goda förebilder för de unga och att arbeta för att öka förmågan till empati.

Carlgren och Marton diskuterar sex olika typer av lärarstilar. Jag tror på en slags blandning av de olika sätten att lära. Allt beror på situationen, eleverna, stämningen, ämnet, det som ska läras ut, tiden man har m.m. Jag tror att det är omöjligt att kategoriskt säga, att det ena är rätt eller fel.

Jag har funderat mycket på vad det är som gjort att jag uppfattat några av mina lärare som så fantastiskt bra? Det är svårt att sätta fingret på något exakt. Jag tror, att det beror på att dessa lärare varit tydliga och haft stort personligt intresse både för ämnet och för eleverna.

Det är hela tiden en balansgång på många plan. Eleverna ska bemötas individuellt samtidigt som hänsyn ska tas till gruppen. Varje elev har rätt till att få arbeta i sin takt samtidigt som gruppen ska utvecklas tillsammans. Att vara en professionell lärare innebär även att hela tiden använda sin egen person i arbetet. Ge av sig själv, vara personlig utan att bli för privat. Något som respondenterna också ansåg betydelsefullt, och gång på gång återkom till.

För mig, i min "läroprocess", är det viktigast att möta eleven, och det mötet sker i mitt sätt att vara, innan jag ens har sagt ett endaste ord. Därför anser jag, att rollen som medmänniska/lärare väger minst lika tungt i det sammanhang där jag befinner mig just nu som rollen som yrkesgymnasielärare i Estetisk verksamhet/Bild.

Det är *min* värdegrund, och "för att värdegrunden i skolan ska vara levande bör man använda sig av sina livserfarenheter, alltid eftersträva att leva som man lär och se skolan som en levande del av samhället och inte som någon avskild del av verkligheten i väntan på det egentliga livet." (Andersson et al., 1999, s.59)

Det är en av skolans och lärarens viktigaste uppgifter att ge möjligheter till att samarbete mellan elever och lärare, mellan alla människor, ständigt ska pågå och utvecklas.

I en grupp med stark sammanhållning försiggår ett livligt utbyte av tankar, idéer och känslor mellan alla individer; det uppstår något som kan liknas vid ett moraliskt stöd, vilket gör att individen slipper lita helt till egna resurser och istället blir delaktig av ett slags kollektivt stöd, som hjälper honom när den egna motståndskraften börjar svikta (Lalander & Johansson, 2002, s.55).

Skolans värdegrund handlar om hur vår grundläggande gemenskap håller ett demokratiskt samhälle samman. Om värdegrunden finns att läsa i läroplanerna. (Lpf 94 Läroplan för de frivilliga skolformerna). Skolan förmedlar medvetet demokratiska värderingar genom att koppla demokrati till såväl innehåll som form. Genom att i demokratiska former behandla demokratifrågor i den dagliga verksamheten kan man säga att skolan är förmedlaren såväl som det som förmedlas. Demokrati är värdegrundens övergripande värde och

mål. (www.VGC.umu.se) Intressant är att konstatera, att det som många anser är skolans ständiga strävan har förverkligats i läroplanens första mening; ”Det offentliga skolväsendet vilar på demokratins grund”. Detta är ett konstaterande i de kategoriska läro- och kursplanerna, och inte ett uttryck för en vilja (Andersson et al., 1999, s.48) ”Skolan skall förmedla de mer beständiga kunskaper som utgör den gemensamma referensram alla i samhället behöver”. (Andersson et al., 1999, s. 48 Lpg 94, s.7) Idag anser dock många att de frågor som inte är direkt kunskapsförmedlande är viktigare än någonsin t.ex. frågan om vad det är det för samhälle vi vill leva i?

Det demokratiska samhället kan genom att sätta individen, inte kollektivet, i centrum tala om en passiv mångkulturalism som accepterar mångfalden, eftersom den är en realitet, men undvika att styra – varken direkt eller indirekt – individens val av kulturell tillhörighet. (Svanberg & Tydén, 1999, s.96)

Det finns kulturer i Sverige, men någon enhetskultur finns inte och har aldrig funnits, utan detta varierar med socialgrupp, geografisk bakgrund, kön, åldersgrupp m.m. Alla dessa kulturer är svenska så till vida att de utgör synteser och blandningar som stöpts på svensk botten, men som också ständigt förändras och omvandlas genom påverkan utifrån (Svanberg & Tydén, 1999, s.104).

Hur befrämjas att ta eget ansvar, stimulera samarbetsförmåga, moraliskt handlande och hur utvecklas en egen etisk ”inre kompass”? Man ska hela tiden söka efter sin kompass, och ställa sig frågan varför gör jag det jag gör? Hela tiden ifrågasätta sina intentioner, rannsaka sig själv, om jag som pedagog gör det jag gör för min eller elevens skull.

Idag är ungdomen och skolan *livet* och uppväxten handlar om att utveckla identiteten. Mitt resultat visar, att respondenterna har en önskan att inte bara få kunskap utan även att *förstå*, hur de ska använda denna kunskap.

Det är en av skolans och lärarens viktigaste uppgifter att ge möjligheter till att samarbete mellan elever och lärare, mellan alla människor, ständigt ska pågå och utvecklas.

Man kan alltså som individ stärka den egna identiteten genom att vara en gruppmedlem.

Skolan kan och bör, enligt mig, ständigt vara aktiv i en brännande och viktig fråga:

”Hur försvarar man rätten till skillnader inom och mellan olika kulturer samtidigt som man skapar gemenskap omkring den solidaritet och rättvisa som ska skydda rätten till olikhet?” (Andersson et al., 1999, s.61)

Lärarens uppgift är att ständigt fortsätta utbildningsuppdraget och den kanske än viktigare bildningsuppgiften. ”Bildningsbegreppet handlar om värderingar, människosyn och

samhällssyn". Värderingar, normer och kunskaper som är viktiga för unga människor som elever och blivande föräldrar, yrkesmänniskor och medborgare i en demokrati. I skolan arbetar vi med ett demokratiskt projekt, eftersom en demokratisk samhällsordning är något som ständigt måste försvaras, utvecklas och föras vidare. Öppna diskussioner och medbestämmande i skolans alla ämnen är en central del av bildningen. Bildning, som är föränderlig, anses handla mindre om kunskaper och färdigheter. Det handlar mer om

vad man gör – när man t.ex. demonstrerar modet att stå för sina åsikter, visar respekt för andras övertygelser och tolerans för andras sätt att leva eller när man tar ansvar för sig själv och andra. Att själv söka kunskap, samtala med andra och göra något tillsammans har varit viktigare i skolan än att bli undervisad. (Andersson et al., 1999, s.47)

Det är även av stor vikt *hur* man gör något. Att man gör det man gör med sitt hjärta.

För att värdegrunden ska förbli levande måste man alltså som vuxen i skolan leva som man lär i alla sammanhang. Eftersträva att vara ansvarsfull, jämställd och demokratisk i allt man gör. Ta ansvar för sig själv, sina handlingar och även ta ansvar för andra, alltid med respekt för sina medmänniskor. Detta är min övertygade uppfattning och för mig mycket viktigt både som medmänniska och i min roll som lärare. Jag tolkar mina respondenters svar som att de söker just detta, ett respektfullt och fruktbart möte mellan ungdomar och vuxna i skolan.

Som Aulin - Gråhamn et al. (2004) påpekar i *Skolan och den radikala estetiken* finns en risk med dagens skola, att även om eleverna uppmuntras att bli flexibla och kreativa så blir de i slutändan bara okritiska och utbytbara i ständigt nya projekt.

Jag instämmer även med dessa författare, som uttrycker att den s.k. marknadestetiken påverkar såväl estetiskt som allt övrigt lärande. Författarna anser, att det finns ett behov av radikal estetik som vågar ifrågasätta skolans ensidiga kunskapssyn och kultursyn. Det handlar om att öppna nya dörrar till nya sätt att se och förhålla sig till olika saker. Hur man lär sig att se? I skolan bör ges utrymme att vara kritiskt tänkande till både gammalt och nytt. Skolan bör se upp så den inte okritiskt anpassar sig till markandens nya behov en s.k. okritisk anpassning. Efter endast tre år i skolans värld kan jag tycka att klimatet i skolan många gånger känns konventionellt, ganska konservativt, trögt att förändra och att avsaknad av konstruktivt, kritiskt ifrågasättande av såväl gammalt som nytt råder. Mina respondenter vill lära sig för livet, där kunskapen idag är oerhört snabbt föränderlig. Detta uppmuntrar till att arbeta för en mer engagerad skola, med stöd och krav, och en skola som alltid har ett sunt kritiskt förhållningssätt till "sanningen".

Vygotskij – en viktig pedagog för mig som lärare.

I *Vygotskij och skolan*, Lindqvist (1999), läser jag, att Vygotskij ansåg, att det är interaktionen mellan utveckling och undervisning som är förutsättningen för lärandet. Elevens tänkande är socialt och kulturellt bestämt. Vygotskijs intresse för kultur och undervisningsfrågor har fångat mitt intresse. Han har också diskuterat yrkesundervisningens problem och relationen mellan teori och praktik, vilket givetvis är intressant för mig som blivande yrkesgymnasielärare. Teori och praktik är i nära samarbete, och det är många gånger svårt att säga vad som är teori och vad som är praktik. Praktik kan sägas vara ett bevis för teorin. Precis som Vygotskij påpekar, och jag håller med om, behövs det en aktiv elev, en aktiv lärare och såväl en aktiv miljö. Det ska råda en aktiv skola och finnas ett samband med det verkliga livet, vilket är mycket viktigt.

Det är nödvändigt att skapa ett intresse. Vygotskij ansåg att för att något ska intressera oss så bör det hänga samman med något som vi redan har intresse av och känner till samt därtill tillföra något nytt. Detta är något som jag finner grundläggande i mötet med mina egna elever. Vygotskij inser betydelsen av leken, vilken åsikt jag också delar. Med leken kan man lära och förbereda sig för framtiden. Intresse, kultur och kommunikation är nyckelord för Vygotskij. Ett av hans mål var att utveckla elevernas förmåga till tänkande, och det är då viktigt att skapa hinder så att tänkandet kan utmanas. Min önskan är förstås också att främja ett eget tänkande. Det, som mest fascinerar mig hos Vygotskij, är hans tankar om betydelsen av fantasin. I Vygotskijs bok (1995), *Fantasi och kreativitet i barndomen* står att läsa om den kreativa förmåga som han kallar fantasi. Han ser ingen motsättning mellan fantasi och verklighet. Ju rikare verklighet desto större möjlighet till fantasi och vice versa. Samma gäller för känsla kontra fantasi. Känslorna skapar fantasi och fantasi skapar känslor. Min personliga uppfattning är att just fantasin, liksom humorn, är några av de största tillgångar vi har i livet. Skolan bör ägna sig åt upplevelser och tolkningar av litteratur och konst och givetvis att skapa. Estetiken är avgörande för människans framtid. Vygotskij uttrycker skapandets betydelse i skolan på följande sätt; ”Det är just människans kreativa aktivitet som gör henne till en framtidsinriktad varelse, som skapar sin framtid och samtidigt förändrar sin nutid.” (Vygotskij, 1995, s. 3)

Lindqvist berättar, hur Vygotskij ansåg att estetiken i undervisningen är ett sätt att berika verkligheten, och att han ansåg att sagan liksom annan konst hör ihop med verkligheten i ett viktigt avseende; den berör barnets känslor, och känslor är alltid verkliga. Något som är mycket viktigt för mig. Konst och känsloliv anses ofta höra ihop, men Vygotskij ger estetiken en ny roll i medvetandeprocessen genom att han länkar samman känslolivet med tankelivet.

Det jag uppskattar hos Vygotskij, förutom hans tankar om estetik och fantasi, är hans starka tro på språket som kommunikationsmedel och på samtalet. Att processen många gånger är viktigare är resultatet, vilket överensstämmer med mina egna erfarenheter.

Även Säll anser, att ”roller uppstår i en interaktion mellan individen och den omgivande miljön och att språket har stor betydelse för hur människor uppfattar sig själva och relationen till andra” (Säll, 2000, s. 25).

Min erfarenhet är också den, att både skrivande och samtal gör delvis medvetna tankar synliga.

Vad innebär det att vara en bra lärare i förhållande till lärarens uppdrag?

Metta Fjelkner, ordförande i Lärarnas Riksförbund, anser i en debattartikel, Lärarens uppdrag, i *Skolvärlden* nr 18/november 2007(s.15), att den klassiska lärarrollen handlar om ”att våga leda och visa kunskapens möjligheter – och samtidigt se människan. Det är vårt uppdrag som lärare.” Helt klart är det önskvärt att läraren har goda ledaregenskaper.

Vad gäller relationen lärare – elev anser jag, att denna relation ska präglas av det goda och förtroendefulla samtalet: en förutsättning för att möten kan uppstå för att tillsammans kunna söka vidare och upptäcka det ännu okända. Ledarskap är också något som mina respondenter tydligt efterfrågade hos sina lärare. Min egen reflektion är, att begreppet ledarskap knappast nämns i min lärarutbildning. Jag undrar varför? Det är nämligen något som jag saknat, då just ledarskap, liksom konflikthantering och grupputveckling, är något av det jag anser vara mest grundläggande i lärarrollen.

Vad anser mina respondenter att en bra lärare kännetecknas av?

Det är många kännetecken, olika utmärkande egenskaper, som fungerar som igenkänningstecken, som mina respondenter tar upp för att beskriva en bra lärare.

Respekt och Pondus är begrepp som återkommer gång på gång hos mina respondenter. Eleverna vill kunna känna respekt för sina lärare. Lärarna måste då uppträda på ett sätt så detta är möjligt. Ordet respekt kan tolkas på olika vis. Enligt www.ne.se är ”Respekt ungefär att visa eller känna att man värdesätter någon eller någons egenskaper. I respekt som man frivilligt visar någon ingår uppskattning och tilltro. Respekt som tvingas fram saknar detta och bygger istället på rädsla.” (www.ne.se hämtat 071228 kl.23.30) Begreppet Pondus, ”Pondus; naturlig förmåga att inge respekt”. (www.ne.se hämtat 071228 kl. 23.30), förekommer också ofta och hör ihop med respekt. Läraren ska enligt mina respondenter vara en naturlig

ledargestalt men samtidigt ge eleverna möjlighet att utvecklas. En balansgång mellan att leda och vara tydlig och ändå ge eleverna möjlighet att själva upptäcka att det finns många svar på våra frågor.

Alla respondenter efterfrågar att läraren ska vara **”lite sträng”** och t.o.m. hård. Definitivt ska läraren vara bestämd och ställa krav.. ”Sträng” kan också syfta på ”bestämd”, och jag tror att nyansskillnaden innebär, att en bestämd lärare inte tolererar vad som helst och säger ifrån, om eleverna bråkar men kanske har något mindre krav på ”ordning och reda” än en s.k. sträng lärare. Bestämmdhet är något som också önskas av respondenterna. Jag tycker att det idag många gånger råder en slags akut social oro bland de unga. Där gamla vedertagna sätt att hantera mänskliga relationer är upplösta, och respekten för sina medmänniskor är allt annat än självklar. Kanske en från början god tanke, om den personliga integriteten och individens stora frihet som har gått över styr? Jag tror, som mina respondenter, att vuxna som goda förebilder och därmed ledargestalter behövs, för att fostra de unga till ansvarsfulla människor. **Ledaregenskaper** är något som mina respondenter anser att en bra lärare ska ha. *”Det ska vara en dialog, men läraren ska leda den dialogen.”* Läraren ska vara intresserad av att eleverna utvecklas som personer.

Viktigt är att ständigt påminna sig i sin lärarroll är att man bör vara ytterst observant över sin maktposition gentemot sina elever. Vara den närvarande pedagog som behövs, reflektera över arbetet, kunna ge konstruktiv kritik men även erkännande för det som är gott och bra. Till detta fordras tid.

När det gäller **ämneskunskap kontra personlighet** så väger önskan något över om goda ämneskunskaper, men läraren som person anses av respondenterna också mycket viktig. Respondenterna tar upp att det är viktigt att lärarna får fortbildning för att själva utvecklas. Ellen Key (pedagog 1849-1926) ansåg att lärarna borde ha högre lön och kort arbetstid för att ha tid att utveckla sig själva för att kunna och orka inspirera sina elever. Frågor som även mina respondenter tog upp! Det är tänkvärt och sant, förr som nu, att man måste fylla på energi, kraft och näring för att kunna ge.

Key ansåg även, att det skulle vara små klasser, högst tolv barn. I grundskolan och gymnasiet tror jag, att små klasser är överlägset bäst, då man kan se alla elever och få fungerande relationer till alla.

Det motstånd som finns mot kunskap, för att den förändrar och det är jobbigt att lära sig något, kan övervinnas med intresse diskuterar Sven-Eric Liedman (2001), i sin bok *Ett*

oändligt äventyr. Att läraren har förmåga **att entusiasmera/väcka intresse och nyfikenhet** är därför ännu en viktig egenskap som mina respondenter önskar sig. Jag vill tillägga, att antagligen är och förblir den inre drivkraften, som kan bero på olika saker, den bästa drivkraften.

Hur bör man då som en god pedagog gå tillväga för att vinna elevernas förtroende och intresse? Genom att ställa frågor kan man få andra att tänka och att själva inse saker och ting. Många gånger är svaret varken rätt eller fel utan beroende på personen och sammanhanget. Mycket viktigt är att lyssna på svaren

Jag tror man kan väcka elevernas intresse på flera sätt. Det är en fördel, om det finns ett nyttovärde, en tydlig mening med varför man ska lära sig något. Det ger en enkel och tydlig motivation till varför det är meningsfullt att lära sig något. Liedman(2001) tar upp och kritiserar den moderna pedagogikens ”goda tanke”, att man kan utgå från något välbekant. Det kan helt enkelt bli trist med det allt för välbekanta och istället är det bättre att utgå från något mer exotiskt och spännande. Jag håller med om detta, men tror på en kombination av det välbekanta och något nytt och spännande. Kunskap måste också sättas i relation till en annan, till omvärlden för att bli verklig.

För att lära sig krävs också att man utsätter sig för det okända. Att man vågar ge sig ut på otrampade stigar, trots att man inte har en aning om hur man hittar vägen. Ett annat sätt att nå kunskap är genom försök och misslyckanden. Sällan lär man sig så mycket som genom de misstag man gör. Viktigt är att inte se ”misslyckandena” som negativa utan som en positiv erfarenhet, som man har tillgodo i fortsättningen av livet. Fantasin är som vanligt oftast till god hjälp, både när det gäller att nå kunskap och när det gäller andra frågor i livet. Ju mer man har utvecklat sin förmåga att fantisera, ju större möjlighet har man att tänka sig olika lösningar, som man inte kan se själv med sina egna ögon. Lärde mig av Vygotskij, att förmågan till god fantasi ökar med den erfarenhet man har som människa, då dessa erfarenheter utgör det material som fantasikonstruktioner byggs av. Alltså har en vuxen människa med livserfarenhet förmåga till större fantasi än ett litet barn. Om man anser, att fantasin finns med i kunskapsprocessen, så innebär det, att man ser kunskapen som resultat av en aktivitet, att man måste göra något för att nå kunskap. Fantasin ensam skapar dock inte det vi kallar kunskap. Olika former av kritik, särskiljande, är också viktigt.

En lärare bör ha förmåga att träna sina elever för ett föränderligt och livslångt lärande.

Carlgren & Marton (2004) anser i *Lärare av i morgon*, att eleverna ska utvecklas i att

argumentera, analysera, dra slutsatser och reflektera. Kunskap är att förstå, se sammanhang, att sätta en sak i relation till en annan, att göra skeenden begripliga, att upptäcka samband eller skillnader, att se helheten och kunna hantera situationer som ingen har förutsett. Även Marton et al.(1986) diskuterar hur en holistisk syn och inriktning på lärande är en viktig del av att lära.

Respondenterna påpekade också detta att *"man måste lära sig att förstå att kunna använda fakta för att få en helhetsbild."* En flicka önskade sig bra verktyg, bra förutsättningar för att kunna lära sig. *"Men lära mig måste jag göra själv."*

Mina respondenter uttryckte på olika vis att *"lärare är ett otroligt viktigt yrke. Bland det viktigaste (yrke) vi har. Dels utbildar vi oss och dels får vi motivation för framtiden."*

Carlgren & Marton (2004) uttrycker, att våra barn är vår framtid och lärarens uppgift därför är mycket viktig och meningsfull. Respondenterna vill lära sig för att förstå och kunna hantera sin framtid, så här är önskemålen samstämmiga.

Säll (2000) tar upp, att förväntningar som riktas på lärarrollen från olika håll däremot är olika.

I skollag och centrala och lokala planer för lärarutbildningen och den obligatoriska skolan definieras förväntningar på läraren som yrkesutövare. Även från samhället i stort, från lärarutbildare under utbildningstiden och från skolledning, kolleger, elever och deras föräldrar ute i skolverksamheten riktas förväntningar som många gånger är motsägande och oförenliga (Säll, 2000, s.24).

Ju mer man lär sig, desto mer förstår man vad lite man kan och får då också en större tolerans för andras åsikter. Inget är heller svart – vitt. Det mesta finns i en gråzon och beror bl.a. på sammanhanget. Man frågar sällan efter sådant som man inte vet att det finns. Man kanske söker efter något, har en längtan, men vet inte efter vad? Det är alltid lättare att söka mer kunskap ju mer man vet. Alla delar är viktiga för helheten. Det mesta är komplext och flyter i vartannat.

Marton et al. (1986) tar upp i *Hur vi lär*, vad beträffar lärarstudier att det under utbildningstiden sker en kvalitativ förändring i de studerandes sätt att tänka. De studerande inser, att det inte finns några enkla svar, som är rätt eller fel. Marton m.fl. definierar inlärning som en förändring i uppfattning.

Jag vill möta mina elever där de befinner sig, och jag anser, att elever bör, nästan måste, kunna känna igen något litet, för att vidare intresse ska väckas att upptäcka något nytt. Detta är min utgångspunkt. Det ska finnas något litet *"känt"* för att det ska leda mina elever i rätt riktning och vi då ska kunna söka vidare efter det ännu okända. Läraren bör alltid minnas att möta eleven, där eleven befinner sig, så att denne därifrån kan utvecklas och upptäcka nya

kunskaper. Både Eisner och Vygotskij har uttryckt, hur man som lärare och vuxen måste försöka att möta barnet där det befinner sig, ”läsa av barnet”, och kunna ge barnet utrymme att själv se.

I Ingrid Carlgren och Ference Martons bok (2004), *Lärare av i morgon* står att läsa om skolans roll att **fostra**.

Uppdraget är inte enbart ett kunskapsuppdrag utan handlar om att fostra människor som kan fungera och bidra till samhällets utveckling nu och i framtiden. Förutom att utveckla elevernas kunskaper omfattar uppdraget fostran och personlighetsdaning liksom skapande av en samhällelig gemenskap (Carlgren & Marton, 2004, s. 70).

Det var värdefullt att läsa, då jag som lärare tycker att stor del av tiden åtgår till fostran av eleverna på bekostnad av undervisning i ämnet. Ser man fostrandet som en tydlig del av undervisningen blir det betydligt både lättare och mer meningsfullt att ägna stor kraft och mycket tid till denna fostran. Självklart ska alla elever bemötas med respekt. Men eleverna är också ansvariga och ska lika självklart bemöta lärare och andra elever med respekt.

I samband med ordningen i skolan och kritiskt tänkande vill jag nämna problematiken kring *Den dolda läroplanen*, Donald Broady, (2004), Kraven i den dolda läroplanen är indirekt förbundna med skolans samhällsliga funktioner att förbereda eleverna till goda samhällsmedborgare. Den dolda läroplanen blev dold i och med progressivismen. Problemet är egentligen, att den är dold, inte själva kraven, då fostran självklart ingår i undervisningen. Kraven, som klassrumssituationen ställer, är; att arbeta individuellt, vara uppmärksam, kunna vänta, kontrollera sig motoriskt och verbalt, undertrycka sina egna erfarenheter samt underordna sig lärarens osynliga auktoritet.

Vi bör arbeta med att försöka förstå, hur vi påverkas av den dolda läroplanen, oavsett vad vi tycker om den, om den är dold eller inte. Det är i praktiken så gott som omöjligt att undervisa utan att fostra. Som lärare upplever jag denna konflikt dagligen och kan tycka att det på alla utbildningsnivåer helt enkelt ibland förekommer en besvärande dubbelmoral. Skolan får inte fastna i ett konventionellt sätt att vara utan följa med i tiden som ständigt förändrar sig.

Respondenterna tar upp hur angeläget det är, att läraren är absolut **rättvis** och inte favorisera någon elev. I sin lärarroll bör man även vara ytterst observant över sin maktposition gentemot sina elever. Vara den närvarande pedagog som behövs, reflektera över arbetet, kunna ge konstruktiv kritik men även erkännande för det som är gott och bra. Till detta fordras tid. Lärarens maktrelation i förhållande till eleverna i klassrummet är något som Säll anser att det inte tillräckligt mycket betonas i lärarutbildningen, även om hon inte kan bevisa detta. Hon tror, som min erfarenhet också är, att ett demokratiskt förhållningssätt gentemot eleverna

betonas i läroplanerna. Att vara kontrollerande och dominant diskuteras troligtvis sällan, men flera elever i Sälls studie anser att läraren måste vara kontrollerande vid yrkesdebuten för att vinna respekt. Säll skriver

Om de blivande lärarna i diskussion med lärarutbildare och genom litteratur studier i utbildningen fått tillfälle att ur olika perspektiv analysera sådana kampsituationer, bör det finnas en annan beredskap då sådana situationer uppstår (Säll, 2000, s.130).

Ingela Bendt (2000) berättar om Ellen Key i *Ett hem för själen - Ellen Keys Strand. Barnets Århundrade* (1900) är den skrift, som blev Ellen Keys (1849-1926) internationella genombrott och gjorde henne till vår enda pedagog med världsrykte. Key strävade efter att leva som hon lärde. Det är intressant då man kan undra över betydelsen av den **privata människans sätt att vara i förhållande till rollen som lärare**. Min uppfattning är att man bör eftersträva att leva upp till det man representerar för att vara trovärdig, såsom Key gjorde med sitt kärleksfulla budskap om samtalets betydelse, sitt funktionalistiska tänkande och samhällsbyggande. Keys pedagogiska syn var mot tvång, kontroll och stryk, men för frihet, tillit och skapande. Respekt var en självklarhet. Hon såg barnet som unikt men samtidigt som en samhällsmedlem. Den sociala fostran var viktig. Jag återkopplar till min kritik mot den brist på respekt, som jag anser alltför ofta råder i dagens skola. Ellen Key skriver:

Examenskolan är en drifbänk, där man mot barnasjälar betar sig så som endast en sinnesrubbad trädgårdsmästare skulle göra mot växterna: där man sätter potatis, persikor, blåsippor och solrosor i samma drifhus för att sedan fordra att alla skola frodas lika väl och alla – i examen – blomma på samma tid (Bendt, 2000, s. 94).

Är det inte så det ofta är i dagens skola med den goda tanken att alla ska få samma möjlighet? Man glömmer att ta hänsyn till att vi har olika förutsättningar, hur gärna vi än vill att alla ska få samma möjlighet.

Förmåga att lyssna och vara lyhörd är en av alla de egenskaper som kännetecknar en bra lärare. Det allra viktigaste är relationen till eleverna, att eleverna känner sig sedda och att man vågar vara den person man är och använda sig själv. . ”Att lyssna” är ett nyckelord i pedagogiken och jag vill påstå i alla relationer. Lyssna kanske inte så mycket till det som sägs utan mer till vad som menas. Inte döma, be eleven förklara, definiera vad han eller hon menar. Inte fastna i förståelsen, utan vara professionell. Det är mycket viktigt att ständigt bekräfta sina elever, sina medmänniskor. Det är ett djupt mänskligt behov att vilja bli sedd och bekräftad som den människa man är.

Mitt arbete förutsätter ett förtroendefullt samtal mellan eleverna och mig. Det mesta i skolan handlar om livsfrågor, om att föra utvecklande samtal som för arbetet framåt. Om man försätter sig i ett tillstånd av mottaglighet, kan en ”kreativ osäkerhet” uppstå på vägen in i gestaltning av något. Det finns inga givna svar, inget facit, så det är bara att pröva sig fram. Jag tror, att en stor del av problemen angående osäkra tonåringar har med identitetsfrågan att göra. Att bli älskad för det man gör kan ge självförtroende, men självkänsla kan man få om man känner sig älskad för den man är. Självkänsla och självförtroende ger självtillit.

Därför är det av största vikt att arbeta för att stärka sin identitet på olika vis. En rädsla och en osäkerhet gentemot det okända kan finnas. Jag kommer åter tillbaka till samtalets ovärderliga betydelse samt till detta med att byta perspektiv, att se från olika håll och på så vis fördjupa förståelsen.

Något som mina elever tog upp är att frågan om lärarens självkänsla och självkänedom har stor betydelse. Något man också bör ta på största allvar är det, som Torsten Norlander påpekade i sin föreläsning, under min lärarutbildning, och jag tolkade som, att man som lärare ”ska träna på att ta på och av jobbrocken. Vara uppmärksam på hur man går in i och ut ur sin yrkesroll. Det ska vara ett äkta yrkesjag, inte spelat professionellt, och ett privat jag.” Det är annars en stor risk att man bränner ut sig i detta så allomfattande yrke.

För min egen del tror jag, att jag till stor del vet vem jag är idag, men jag tror också att det är ett ständigt sökande. Man blir inte klar med detta vid någon bestämd tidpunkt utan man fortsätter ständigt att utvecklas och förändras, både som människa och i sin yrkesroll, så länge man lever.

Enligt min uppfattning, är det viktigt att lyssna – även med andra sinnen än hörseln.

Engagemang/flexibilitet och Personliga egenskaper nämner respondenterna som viktigt.

Läraren har den svåra uppgiften att vara trovärdig, visa äkta engagemang i sin framtoning inte bara i sitt ämne utan även som person. Kanske man kan anse, att man lyckats som lärare, om man får eleverna att själva börja ställa frågor? Mina respondenter anser, att *”Lärarna borde få bättre betalt för då kanske de fick lite högre status och lite mer respekt. Det ska vara svårt att bli lärare så bara de bästa kan bli det.”*

Säll (2000) slår fast att undervisa innebär, att man som lärare skall förändra och bidra till elevens intellektuella utveckling. För att lyckas med detta är läraren beroende av att en känslomässig kontakt kan upprättas samtidigt som han/hon skall utöva kontroll i klassrumssituationen. I och med att eleven vistas i skolan av tvång (i grundskolan) ställs stora

krav på läraren. En lärare har även svårt att se effekten av sin undervisning eller om den egna insatsen överhuvudtaget haft betydelse för elevens intellektuella utveckling.

Jag finner även stöd hos Säll när det gäller mina respondenters krav på läraren och min egen tro att kraven på läraren som person kommer att öka i framtidens skola. Idag har inte läraren alls den självklara auktoritet som han/hon tidigare hade. Samhället idag, nya familjkonstellationer och nya arbetsvillkor ställer andra och fler krav på lärarrollen i dagens och framtidens skola. Sjölund (2003) belyser gruppens oerhörda betydelse för individen, och för en pedagog i dagens samhälle är det alltså nödvändigt med goda kunskaper i grupppsykologi. Sjölund anser t.o.m., att frågan om hur man ska utjämna klyftan mellan individens självhävdelse och det sociala kravet på att individen ger efter för en grupps uppfattningar, är en av nutidens kanske största pedagogiska och socialpsykologiska problem. En mycket viktig del av lärarens arbete är även att ”bry sig om”, då det ger eleverna ett värde. Detta i sig ger ett utgångsläge att arbeta ifrån och öppnar möjligheter.

När det gäller frågan om **ansvarsfördelningen mellan lärare och elever, när det gäller stämningen och miljön i skolan** anser mina respondenter att det är allas ansvar, men att läraren har huvudansvaret även här. Utöver själva ämnet handlar lärarrollen om att vara en god förebild och i nära samarbete med kollegor, öka elevernas förståelse för varandra som människor med lika värde. Om man tror på människors lika värde, så måste man hävda det och ständigt i vardagen arbeta med värdegrundsfrågor. Förstå att allt hänger ihop och finns med hela tiden. Man är t.ex. inte bara en matematiklärare, utan man är också en vuxen medmänniska till eleverna, som även ska försöka förmedla en värdegrund.

När samarbetet är gott och dessutom gränsöverskridande får det många goda effekter utöver själva arbetet man utför. Om vi vuxna är goda förebilder för de unga och demokratiskt arbetar tillsammans med dem, så tror jag, att elevernas empatiska förmåga ökar, så att de lättare kan uppleva, att alla människor är lika värda. När det gäller ”meningsskapande” i arbetet, måste både jag själv och eleverna i det sammanhang vi befinner oss kunna känna, att det finns en begriplig förklaring till varför vi gör det vi gör.

När det gäller själva **lärarrollen** är det **stor flexibilitet och snabba val** som gäller.

En lärare tvingas i sin undervisning att ständigt och snabbt göra olika val, alltid med tanke på den enskilde eleven och gruppen som helhet och med tanke på hela undervisningssituationen

Klassrummets komplexitet beskrivs i den amerikanske skolforskaren Walter Doyle (1986) Orlenius (2001) bok, *Värdegrunden - finns den?* Dessa beskrivningar av klassrumsmiljön ger även en bild av lärarens komplexa roll och utgångsläge.

Multidimensionalitet, dvs. en rad olikartade händelser och uppgifter förekommer. En rad fenomen inträffar, tider och planeringar ska hållas, elever agerar på olika sätt, material plockas fram osv. Läraren har bara några sekunder på sig att ta ställning, annars kan kaos utbryta. Ju fler olika typer av elevaktiviteter som pågår, desto mer komplex blir den sociala scenen och desto större blir behovet av lärarkontroll.

Samtidighet, dvs. många händelser inträffar samtidigt. Samtidigt som läraren försöker hålla sin placering och successivt utveckla resonemang och förklaringar, måste han eller hon ”övervaka” klassen, handskas med avbrott, hjälpa en elev som behöver stöd etc.

Brådska, dvs. det som händer i klassrummet sker snabbt. En grundskollärare genomför mer än femhundra verbala interaktioner med individuella elever under en dag. I en studie i åk 1 och 5 fann man att lärare offentligt bedömde någon elevs uppförande (positivt eller negativt) i genomsnitt cirka 15 gånger per timme eller 87 gånger per dag! Läraren har sällan någon betänketid inför sina handlingsbeslut.

Oförutsägbarhet, dvs. svårt att i förväg veta hur uppgjorda lektionsplaner blir i realiteten.

Offentlighet, dvs. lärare agerar som i ett akvarium. Varje elev kan som regel beskåda hur andra elever blir behandlade. Om en lärare inte tillrättavisar eller inte upptäcker att en elev gör något ”fel”, kan eleverna direkt dra en slutsats om lärarens förmåga och denne som person.

Historia, dvs. de första lektionerna på en termin kan forma villkoren och förutsättningarna för undervisningen under resten av året. Erfarenheter, normer och rutiner utvecklas som ”koder” (ramfaktorer) och bestämmer handlingsramarna (Orlenius, 2001, s.129-130).

Säll (2000) tar också upp Doyle´s analys av klassrumssituationen. Säll nämner ytterliggare en aspekt som tillkommer, nämligen att läraren dessutom är beroende av att ha en god känslomässig kontakt med eleverna.

Inga-Lill Emilsson, universitetsadjunkt vid Karlstads universitet, betonade under en föreläsning, mars 2007, Karlstads universitet, så som jag uppfattade det, att begreppet ”intoning” kan förklaras som att kunna ”känna av”. ”Intoning” är ett begrepp som myntades av Stern, Daniel, f. 1934, amerikansk psykiater, utvecklingspsykolog och psykoanalytiker, verksam i Schweiz. ”Intoning” är av största vikt i lärarrollen, för övrigt i allt samspel med människor! Det är en tillgång att ha förmågan att tona in, vilket man kan sägas göra med hela kroppen. Man utgår från sin kropp i allt man gör. Det blir inget lärande till stånd, ingen mötesplats, om man inte tonar in. Att ”tona in” kan jämföras med ”att göra ett inflygningsvarv” i klassrummet.

Säll (2000) ställer den intressanta frågan, att jämföra med begreppet intoning, om förmågan att hantera denna multidimensionella klassrumssituation kan ses som lärarens unika kompetens och som därigenom i så fall gör läraren unik i förhållande till andra yrkesgrupper. Mitt resonemang nedan styrks av Sälls diskussion. Komplexiteten i klassrummet tas även upp av Orlenius (2001), Mc Court (2007), Broady (2004) och Sjölund (2003) som betonar gruppens betydelse för en individs beteende och inlärningsförmåga.

Orlenius (2001), utvecklar tanken om vad det som förväntas av läraren betyder rent praktiskt;

Läraren ska hjälpa Kalle att förstå matteuppgiften samtidigt som han ska vara vänlig mot Stina när hon avbryter honom, kommer tolv minuter försenad till lektionen och vägrar tala om varför – samtidigt som han ska markera sitt ogillande för Stina så att detta inte ska upprepas. På förekommen anledning tror läraren att Stina befunnit sig framför spegeln mer än lovligt länge, men han intar en positiv attityd och försöker att inte låta sin inre irritation gå ut över vare sig henne eller klassen i övrigt – just som grabbarna i klassen nästan i kör ropar: ”Skriv upp henne! Hon har ingen anledning att komma för sent!” Läraren bestämmer sig för att inte bli sur och försöker att skoja med Stinas kompis, Sara. Men hon är tvärsur och besviken för hon har fått tillbaka sitt engelska prov. Catharina har fått besked att hon är gravid och funderar hela lektionen på om hon ska prata med sin klassföreståndare eller inte. Lasse vägrar fortsätta att arbeta om inte Jimmy ger tillbaka hans keps...

Som förälder till ett par tonåringar pendlar man ibland mellan hopp och förtvivlan. Men att 25 av samma sort kan vistas i samma rum – under en persons ledning och ibland faktiskt uttrycka viss sympati för varandra – är kanske i sig en bedrift. Men inte nog med det. Sedan ska de lära sig saker som de inte bett om att få lära sig. Dessutom ska de lära sig att vara snälla mot dem som de har blivit tvingade att umgås med i nio år. Tala om straffarbete! Eller kanske det är det som är fostran...(Orlenius, 2001, s.128-129).

Mc Court (2007), tar också han upp svårigheten att hantera den komplexa klassrumssituationen i sin skönlitterära bok *Magistern*. Jag skrattade igenkännande åt situationen med ”den kastade smörgåsen.” I verkligheten kan hela tiden vad som helst hända och man bör reagera blixtnabbt. Vad göra? Det finns ingen bok där detta står att läsa, så man får lita till sin intuition och livserfarenhet. Att vara lärare är invecklat och allt annat än enkelt. Jag tycker att Mc Courts härliga roman är en av de absolut bästa böcker jag läst med tanke på mitt yrke och min roll som lärare. Dessutom är den sanslöst rolig och mitt i prick vad beträffar en yrkesgymnasieskola! Boken borde vara given i all lärarutbildning av lite äldre barn. Många gånger är lärarutbildningen alltför långt från verkligheten och dessutom onödigt tillkrånglad, något som jag tror, att vi som har arbetat i andra yrken känner mera tydligt.

Undersökningens begränsning och förslag till vidare forskning

Kritik mot resultatet av min undersökning kan vara, att det är en mycket liten grupp elever som intervjuats, och endast kvinnor, så svaren är på intet sätt representativa för en bredare grupp av elever. Validiteten och reliabiliteten skulle kunna ifrågasättas, då jag endast intervjuat fyra personer av samma kön och också av den anledningen, att jag ej spelade in intervjuerna på band. Tolkningen av resultatet, utförd av endast en person, blir obönhörligt subjektiv. Förutsättningarna var dock att göra en mindre undersökning i liten skala, så därför anser jag inte att ifrågasättande av tolkningen är relevant.

Det skulle vara intressant att undersöka vad Lärarutbildare anser en bra lärare kännetecknas av. Stämmer det med den kunskap och förmåga, som efterfrågas ute i skolorna?

Säll (2000) beskriver en undersökning av lärarutbildares uppfattningar (Carlgren, 1992) vid Högskolan i Karlstad. I denna studie beskrivs lärarutbildarnas olika uppfattningar om skolans läroplan och dess betydelse för lärare och också lärarutbildarnas syn på grundskollärarens arbete och kunskap.

Det konstateras, att studenterna påverkas av olika lärarutbildares föreställningar om lärarrollen, och således antas de studerande att förhålla sig på olika sätt i sitt kommande yrke (Säll, 2000). Lärarens maktrelation till eleverna i klassrummet är även något som enligt Säll inte är tillräckligt behandlat i utbildningen. Det skulle vara intressant att vidare undersöka denna fråga, vad Lärarutbildare anser en bra lärare kännetecknas av.

Hela livet är ett ständigt lärande och kunskap är för mig det samma som utveckling. Jag tolkar mitt resultat som att en lärare kan ha en avgörande betydelse för elevernas framtid, och önskemålen, som elever har på hur en ”bra” lärare ska vara är *många*. Det är svårt, för att inte säga omöjligt, att uppfylla alla dessa önskemål. Då lärarrollen är så komplex – en lärare har många förväntningar på sig från olika håll - är givetvis lärarutbildningen av största betydelse. Jag själv har en konkret kritik av lärarutbildningen, där jag anser det saknas tillräcklig utbildning i ledarskap, grupputveckling och konflikthantering. Frågor som alla fyra respondenterna tar upp som övergripande och viktiga. Detta stämmer med min egen erfarenhet, då jag varje dag konfronteras med denna problematik i mitt arbete som lärare. Säll redogör för en intressant tanke, som handlar om ”ett subjektivt jag som styr vad ’jag’ anser vara ’min’ lärarroll, och som i sin tur även styr vad den blivande läraren selektivt väljer som viktigt i utbildningen(Zeichner & Gore, 1990). Den studerande kommer att ta till sig innehåll i utbildningen som bekräftar den egna rolluppfattningen.” (Säll, 2000, s.25)

Marton et al., (1986) tar i *Hur vi lär* upp frågan vad studerande lär sig, och hur inläringen går till. När det gäller den viktiga frågan om kritiskt tänkande, visar författarnas studier, att syftet med akademiska studier kan sammanfattas med kritiskt tänkande. Vanliga undervisnings- och examinationsformer visar dock, att lärarens intentioner inte alls stämmer med de studerandes resultat. En fungerande relation mellan intention och utförande finns alltså inte. Motsättningen är inte erkänd men brukar jämföras med skillnaden mellan den formella och den ”dolda” läroplanen. Tyvärr måste jag hålla med författarna till *Hur vi lär*, om att de studerande domineras av tentamens- och examinationskrav. Studierna på universitetet kan ibland upplevas som ”en serie anpassningsåtgärder” för att nå en examen.

Några studenter som väntat sig att universitets utbildning skulle verka stimulerande och befriande känner stark besvikelse och harmsenhet när de finner att kursplaner och tentamens regler tvärtom fungerar som begränsande och förlamande (Marton et al., 1986, s.29).

Till sist vill jag framhålla det, som jag anser vara allra viktigast, nämligen att vilken kunskap man än äger och vilka fantastiska gärningar man än utför, har dessa kunskaper eller gärningar just inget värde, om kärlek och mänsklighet saknas i det man gör.

5 LITTERATURFÖRTECKNING

- Andersson, Lars Gustaf & Persson, Magnus & Thavenius, Jan (1999). *Skolan och de kulturella förändringarna*. Lund: Studentlitteratur. ISBN 91-44-00793-0
- Aulin-Gråhamn, Lena & Persson Magnus & Thavenius, Jan (2004). *Skolan och den radikala estetiken*. Lund: Studentlitteratur. ISBN 91-44-03057-6.
- Bendt Ingela (2000). *Ett hem för själen Ellen Keys Strand*. Stockholm: Albert Bonniers förlag. ISBN 91-0-056988-7
- Broady Donald (2004). *Den dolda läroplanen*. Solna: Krut, Kritisk Utbildningstidskrift.
- Carlgren, Ingrid & Marton, Ference (2004). *Lärare av i morgon*. Stockholm: Lärarförbundets Förlag. ISBN 91-85096-776
- Dysthe Olga (1996). *Det flerstämmiga klassrummet (s.46-95)*. Lund: Studentlitteratur. ISBN 91-44-61631-7
- Eisner, Elliot W. (2005). *The Arts and the Creation of Mind*. New Haven: Yale University Press. ISBN 0300105118. Paperback.
- Johansson, Bo & Svedner, Per Olov (2001). *Examensarbetet i lärarutbildningen*. Uppsala: Författarna och Kunskapsföretaget. ISBN 91-89040-36-8
- Kvale, Steinar (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Studentlitteratur ISBN 978-91-44-00185-2
- Lalander, Philip & Johansson Thomas (2002), *Ungdomsgrupper i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur. ISBN 91-44-02165-8
- Liedman, Sven-Eric (2001). *Ett oändligt äventyr (s.5-147)*. Viborg: Albert Bonniers förlag. ISBN 91-0-058093-7
- Lindqvist Gunilla (red.) (1999). *Vygotskij och skolan. Texter ur Lev Vygotskij's Pedagogisk Psykologi kommenterade som historia och aktualitet*. Lund: Studentlitteratur. ISBN 91-44-00794-9
- Marton, Ference, Hounsell, Entwistle Noel (1986). *Hur vi lär?* Stockholm: Rabén & Sjögren ISBN 91-51-828-413 Originalutgåva i tema nova 1986.
- Mc Court, Frank (2007). *Magistern*. Månpocket. (Skönlitterär bok) ISBN 9789170014871
- Orlenius, Kennert (2001). *Värdegrunden – finns den?*. Stockholm: Runa Förlag ISBN 91- 88298-53-1
- Sjölund, Arne (2003). *Gruppsykologi*. Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag. ISBN 91-7297-605-5

Svanberg, Ingvar & Tydén, Mattias (1999). *I nationalismens bakvatten Om minoritet, etnicitet och rasism*. Lund: Studentlitteratur. ISBN 91-44-00937-2

Säll, Evelyn (2000). *Lärarens olika skepnader, estradör, regissör och illuminatör. En longitudinell studie av blivande lärares föreställningar*. Uppsala: Doktorsavhandling för filosofie doktorsexamen i pedagogik framlagd vid Uppsala universitet 2000. ISBN 91-554-4758-9

Winter, Jenny (1973). *Problemformulering, undersökning och rapport*. Lund 1979: LiberLäromedel. ISBN 91-40-04273-1

Vygotskij, L.S. (1995). *Fantasi och kreativitet i barndomen*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos AB. ISBN 91-7173-011-7

Fjelkner, Metta (2007). Förbundsnytt Lärarens uppdrag. *Skolvärlden* s.15, nr 18/November.

Word wide web

<http://www.ne.se> Nationalencyklopedins Internettjänst, hämtat 2007 09, 2007 12 28/29

<http://www.skolverket.se>, hämtat 2007 01

<http://www.VGC.umu.se> *Värdegrundsguiden*, hämtat 2007 01

BILAGA 1

Vad anser elever att en bra lärare kännetecknas av? Intervjufrågor - kvalitativa djupintervjuer under samtalsliknande former.

Namn:

Kön:

Ålder:

1. Har du, eller minns du, någon lärare som du uppskattar/uppskattat särskilt mycket?
 - 1.a Kan du beskriva och berätta hur det var?
 - 1.b Vad har/hade denne lärare för egenskaper?
 - 1.c Hur är t.ex. en sträng lärare? Följdfråga...frågor...
2. Har du, eller minns du, någon lärare som du tycker/tyckt varit dålig i sin lärarroll? (visar hur en bra ska vara...)
 - 2.a Kan du beskriva och berätta hur det var?
 - 2.b Vad har/hade denne lärare för egenskaper?
 - 2.c Hur är en t.ex. sträng lärare?....Följdfrågor...
3. Hur tycker du att en bra lärare ska vara? Vad är det mest kännetecknande för ”en bra lärare” enligt din uppfattning? Vad är dina förväntningar? Vad ska en bra lärare kunna? Vad ska en bra lärare göra?
 - 3.a Vilka är de viktigaste egenskaperna?
 - 3.b Kan du med egna ord beskriva varför du tycker så? Förklara innebörden i det sagda.
4. Om du jämför en bra och en dålig lärare, vad är skillnaden?
5. Vad tror du folk i allmänhet tycker om hur en bra lärare ska vara?
6. Är det skillnad på vad folk i allmänhet tycker och vad du tycker?
7. Tror du lärare tycker något annorlunda? (Om hur en bra lärare ska vara?)
8. Vad handlar läraryrket om för dig? Ska läraren ha ämnet eller eleven i centrum? Innebär lärarrollen att förmedla kunskaper eller skall läraren också ha en fostrande och omvårdande roll?
9. Vem har ansvar för stämningen och miljön i skolan?
10. Har du några andra synpunkter på frågan om lärarrollen?

TACK!